

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR VE BAĞLANMA STİLLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HİLAL ÖZBEY

DANIŞMAN
DOÇ. DR. BETÜL DÜŞÜNCELİ

OCAK 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR VE BAĞLANMA STİLLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HİLAL ÖZBEY

DANIŞMAN

DOÇ. DR. BETÜL DÜŞÜNCELİ

OCAK 2024

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Hilal ÖZBEY

Çocuklarım Bilge, Erdem ve Gökçe'ye...

ÖN SÖZ

Hem lisansüstü eğitim süreci hem de tez yazım süreci boyunca sabırla ve ilgiyle bana rehberlik eden, öğreten, destekleyici tavrı ile ilerlememi sağlayan, desteğini kesintisiz hissettiğim, öğrencisi olmaktan onur duyduğum değerli hocam Doc. Dr. Betül DÜŞÜNCELİ 'ye hayatıma ve tez sürecime katkılarından dolayı tüm içtenliğimle teşekkür ediyorum.

Çalışmamın hazırlanma sürecinde benden desteğini ve fikirlerini esirgemeyen Gökhan ULAY ve Kübra DOMBAK' a ve bu süreçte bana destek olan tüm arkadaşlarıma, hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımda varlıklarını daima hissettiğim aileme, benden desteğini esirgemeyen yol arkadaşım, eşim Osman ÖZBEY' e ve hayatıma kattıkları anlamla ilerlememi sağlayan çocuklarım Bilge, Erdem ve Gökçe'ye tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

ÖZET

ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR VE BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hilal ÖZBEY, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Betül DÜŞÜNCELİ

Sakarya Üniversitesi, 2024

Bu araştırmanın amacı bireylerin yaşamlarının ilk dönemlerinden itibaren oluşturdukları erken dönem uyumsuz şemalar ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişki düzeyini incelemektir.

Bu araştırma nicel yöntemlerden ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu uygun örnekleme yöntemi ile gönüllülük esasına göre belirlenmiş genç yetişkin 400 kişi oluşturmaktadır. Araştırma verileri üç farklı veri toplama formu kullanılarak toplanmıştır. İlk form katılımcıların algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri, romantik ilişki durumlarına, annenin çalışma durumuna, anneye olan duygusal yakınlık düzeyi ve babaya olan duygusal yakınlık düzeyi gibi çeşitli bilgilerin yer aldığı araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu'dur. İkinci form katılımcıların erken dönem uyumsuz şema alanlarını belirleyebilmek için Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'tür. Üçüncü form ise bireylerin bağlanma stillerini belirleyebilmek adına Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Formu'dur. Araştırma verileri Google Form aracılığıyla çevrimiçi iletişim araçları kullanılarak toplanmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktararak SPSS programı yardımı ile analiz edilmiş ve Pearson Korelasyon analizi, t-testi, ANOVA ve Scheffe testi analizlerinden yararlanılarak yorumlanmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Araştırma verilerinin dağılım normalliğini incelemek adına basıklık (Kurtosis) ve çarpıklık (Skewnes) değerlerine bakılmıştır. Değerlerin -1/+1 aralığında olduğu ve bu değerlerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür.

Bu araştırmada bireylerin güvenli bağlanma düzeyleri ile yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar, zedelenmiş otonomi ve kopuk şema alanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kaçınan bağlanma stili ile zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar şema alanlarının, kaygılı-kaçınan bağlanma stilinde tüm şema alanlarının pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Zedelenmiş otonomi şema alanı ile algılanan sosyo-ekonomik düzey, romantik ilişkiye sahip olma durumu, anne çalışma durumu, anneye olan duygusal bağ düzeyi ve babaya olan duygusal bağ düzeyi arasında; kopukluk şema alanı ile romantik ilişkiye sahip olma, annenin çalışma durumu, anneye olan duygusal bağ, babaya olan duygusal bağ arasında; yüksek standartlar şema alanı ile algılanan sosyo-ekonomik düzey ve anneye olan duygusal bağ arasında; zedelenmiş sınırlar ile anne çalışma durumu arasında ve diğeri yönelimlilik şema alanı ile algılanan sosyo-ekonomik düzey, anneye olan duygusal bağ arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu bulgulanmıştır.

Güvenli bağlanma stili ile anneye olan duygusal bağ ve babaya olan duygusal bağ arasında; kaçınan bağlanma stili ile algılanan sosyo-ekonomik düzey ve anne çalışma durumu arasında ve kaygılı bağlanma stili ile romantik ilişkiye sahip olma durumu arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Genç yetişkinler, erken dönem uyumsuz şemalar, şema alanları bağlanma stilleri

ABSTRACT

AN EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN EARLY MALADAPTIVE SCHEMAS AND ATTACHMENT STYLES

Hilal ÖZBEY, Master Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Betül DÜŞÜNCELİ

Sakarya University, 2024

The aim of this research is to examine the level of relationship between early maladaptive schemas and attachment styles that individuals form from the first periods of their lives.

This research was designed with the relational model, one of the quantitative methods. The study group of the research consists of 400 young adults who were determined on a voluntary basis using the appropriate sampling method. Research data was collected using three different data collection forms. The first form is the Personal Information Form prepared by the researcher, which includes various information such as the perceived socio-economic levels of the participants, their romantic relationship status, the mother's working status, the level of emotional closeness to the mother and the level of emotional closeness to the father. The second form is the Young Schema Scale Short Form to identify participants' early maladaptive schema areas. The third form is the Three-Dimensional Attachment Styles Scale Form to determine individuals' attachment styles. Research data was collected using online communication tools via Google Form.

The data obtained in the research were transferred to the computer environment, analyzed with the help of SPSS, and interpreted using Pearson correlation analysis, ANOVA, t-test, and Scheffe test analyses. The significance level was taken as 0.05. To examine the normality of distribution of the research data, kurtosis and skewness values were examined. It was observed that the values were in the range of -1/+1 and these values showed a normal distribution.

In this study, it was determined that there was a significant negative relationship between individuals' secure attachment levels and high standards, damaged boundaries, damaged autonomy and disconnected schema areas. It was found that there was a positive significant relationship between avoidant attachment style and damaged autonomy, detachment, high standards, damaged boundaries schema domains, and all schema domains in anxious-avoidant attachment style.

It was found that there was a statistically significant difference; between the impaired autonomy schema domain and the perceived socio-economic level, having a romantic relationship, mother's working status, the level of emotional bond to the mother and the level of emotional bond to the father; disconnection between schema domain and having a romantic relationship, mother's working status, emotional bond to the mother, emotional bond to the father; between the high standards schema domain and perceived socio-economic level and emotional bond to the mother; between damaged boundaries and the working status of the mother, and between the schema domain of intentionality and the perceived socio-economic level and emotional bond to the mother.

It was determined that there was a significant difference between secure attachment style and emotional bond to mother and emotional bond to father, and between avoidant attachment style and perceived socio-economic level and maternal employment status, and between anxious attachment style and having a romantic relationship.

Keywords: Young adults, early maladaptive schemas, schema domains, attachment styles

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem durumu	1
1.2. Araştırmanın amacı ve önemi	2
1.3. Problem cümlesi	3
1.4. Alt problemler	3
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Sınırlılıklar.....	4
1.7. Tanımlar	4
BÖLÜM II.....	6
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Erken dönem uyumsuz şemalar.....	6
2.1.1. Erken dönem uyumsuz şemaların oluşumu	7
2.1.2. Erken dönem uyumsuz şema alanları	7
2.1.2.1. Zedelenmiş otonomi şema alanı	8
2.1.2.2. Kopukluk şema alanı	9
2.1.2.3. Zedelenmiş sınırlar şema alanı	10
2.1.2.4. Yüksek standartlar şema alanı	11
2.1.2.5. Diğer yönelimlilik şema alanı	12

2.2. Bağlanma stilleri.....	13
2.2.1 Bağlanma kuramı.....	13
2.2.1.1. Bebeklikte bağlanma	15
2.2.1.2. Ergenlikte Bağlanma	16
2.2.1.3. Genç yetişkinlikte Bağlanma.....	16
2.2.1.4. Yetişkinlikte Bağlanma	16
2.3. İlgili araştırmalar	17
2.3.1. Erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili araştırmalar	17
2.3.1.1. Erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar	17
2.3.1.2. Erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar	21
2.3.2. Bağlanma stilleri ile ilgili araştırmalar	22
2.3.2.1. Bağlanma stilleri ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar	22
2.3.2.1. Bağlanma stilleri ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar	23
BÖLÜM III.....	25
YÖNTEM	25
3.1 Araştırmanın yöntemi	25
3.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme / çalışma grubu	25
3.3. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri.....	26
3.3.1. Young şema ölçeği kısa form-3.....	26
3.3.2. Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği.....	27
3.3.3. Kişisel bilgi formu	28
3.4. Verilerin analizi	28
BÖLÜM IV	30
BULGULAR	30
4.1. Erken dönem uyumsuz şemalar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi	30

4.2. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmesi	31
4.3. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin sahip olduğu romantik ilişki varlığına göre incelenmesi.....	33
4.4. Erken dönem uyumsuz şema alanları annenin çalışma durumuna incelenmesi.....	34
4.5. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin anneye olan duygusal yakınlık düzeyine göre incelenmesi	35
4.6. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin babaya olan duygusal yakınlık düzeyine göre incelenmesi	38
4.7. Bağlanma stillerinin bireylerin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmesi	40
4.8. Bağlanma stillerinin bireylerin sahip olduğu romantik ilişki varlığına göre incelenmesi	41
4.9. Bağlanma stillerinin anne çalışma durumuna göre incelenmesi	42
4.10. Bağlanma stillerinin bireylerin anneye olan duygusal yakınlık düzeyine incelenmesi	43
4.11. Bağlanma stillerinin bireylerin babaya olan duygusal yakınlık düzeyine göre incelenmesi	44
BÖLÜM V	48
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	48
5.1. Sonuç ve tartışma	48
5.2. Öneriler	53
5.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler.....	53
5.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler	54
KAYNAKLAR	55
EKLER	64

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Erken dönem uyumsuz şema alanları ve şemalar.....	8
Tablo 2. Çalışma grubunda yer alan katılımcıların sosyo-demografik bilgileri ile ilgili frekans ve yüzde değerleri	25
Tablo 3. Young şema ölçeği kısa form-3: şema alanları ve ilgili şemalar	27
Tablo 4. Erken dönem uyumsuz şemalar ölçeğinin normallik testi sonuçları.....	28
Tablo 5. Üç Boyutlu bağlanma stilleri ölçeğinin normallik testi sonuçları.....	29
Tablo 6. Betimsel istatistik sonuçları ve korelasyon analizine ilişkin sonuçlar	31
Tablo 7. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	32
Tablo 8. Zedelenmiş otonomi scheffe testinin sonuçları.....	33
Tablo 9. Yüksek standartlar scheffe testinin sonuçları.....	33
Tablo 10. Diğer yönelimlilik scheffe testinin sonuçları	34
Tablo 11. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin sahip olduğu romantik ilişki varlığına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	35
Tablo 12. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının anne çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	35
Tablo 13. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin anneye olan duygusal yakınlık düzeyine farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	36
Tablo 14. Zedelenmiş otonomi scheffe testinin sonuçları.....	37
Tablo 15. Kopukluk scheffe testinin sonuçları.....	38
Tablo 16. Yüksek standartlar scheffe testinin sonuçları.....	38
Tablo 17. Diğer yönelimlilik scheffe testinin sonuçları	38
Tablo 18. Erken dönem uyumsuz şemaların babaya olan duygusal yakınlık düzeyine farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	40
Tablo 19. Zedelenmiş otonomi scheffe testinin sonuçları.....	40
Tablo 20. Kopukluk scheffe testinin sonuçları.....	41

Tablo 21. Bağlanma stillerinin algılanan sosyo-ekonomik düzeğe göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	42
Tablo 22. Kaygılı bağlanma scheffe testinin sonuçları	43
Tablo 23. Bağlanma stillerinin romantik ilişkiye sahip olma durumu göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	43
Tablo 24. Bağlanma stillerinin annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	44
Tablo 25. Bağlanma stillerinin bireylerin anneye olan duygusal yakınlık düzeyine farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	44
Tablo 26. Güvenli bağlanma scheffe testinin sonuçları	45
Tablo 27. Bağlanma stilerinin bireylerin babaya duygusal yakınlık düzeyine farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	46
Tablo 28. Güvenli bağlanma scheffe testinin sonuçları	46

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümleleri, araştırma ile ilgili varsayımlar, araştırmanın sınırlılıkları ve tanımlar ifade edilmiştir.

1.1. Problem durumu

Kendi başlarına bir bütün, bir birlik olan ve yan yana gelince bir bezek, süs oluşturan süsleme öğelerinden her biri motif denir. Motifler yapıtlarda sık sık yinelenen süsleyici öğe olarak kullanılır (TDK). Dantellerde, dokuma ürünlerde, şiirler ve denemelerde hatta insanların yaşamlarında bile görülebilir bu motifler. İnsan yaşamı pek çok motif barındırır bunlardan birisi bireyin yaşamının erken dönemlerinde geliştirdiği şemalarıdır.

Alanyazında sıkça rastlanılan şema kavramı, bilişsel psikoloji alanında problemleri çözme ve elde edilen bilgiyi yorumlamada uygulayıcı ve araştırmacılara rehberlik eden soyut bir arka planı ifade eder (Beck, 1967). Şemalar bireylerin günlük yaşamında farkında olmadan etkisi altında olduğu inanç ve düşüncelerine dayalı temel kalıplardır. Şemalar bireylerin yaşantıları boyunca deneyimledikleri olayları ve duyguları anlamlandırmalarında önem bir pay sahibidir (Beck, Davis ve Freeman, 2015).

Erken dönem uyumsuz şemalar bireylerin doğumundan itibaren biçimlenen ve yaşantıları boyunca bireyin duygu ve davranışlarının ön eğilimini oluşturan düşüncelerdir. Bireyin yaşantısının ilk yıllarından itibaren oluşmaya başlamaları ve sonraki dönemlerdeki deneyimlerle de pekişmeleri, erken dönem uyumsuz şemaların yapısını dirençli hale getirmektedir. Bütün organizmaların yeni karşılaştıkları bir durumda veya uyumsuzlukta stres düzeyleri yükselir ve kendilerini korumaya almaya çalışırlar. Bu bağlamda bireyler, önceden edindikleri erken dönem uyumsuz şemalarını sürdürecektir biçimde, kendilerini uyumlu ve

güvende hissettirecek tepkiler gösterirler (Young, 1990). Kısaca birey, yaşamının ilk dönemlerinde edindiği şemaları bir motif gibi hayatın akışı içerisinde sürekli işler.

Bireyin yaşamına bebekliğinden itibaren eşlik eden diğer bir motif ise “bağlanmadır”. Bağlanma bir kuram olarak John Bowlby tarafından ortaya atılmıştır. Bowlby (1969) bebekler için bağ kurmanın yaşamlarını sürdürebilmeleri adına gerekli bir duygusal ihtiyaç olduğunu savunmuştur. Bowlby’nin kuramına göre yeni doğan bebek, annesini ya da kendisine bakım veren diğer kişilerden ayırt edemediği için bağlanma tek yönlü bir ilişki olarak başlar. Bebek ilk altı aylık dönemde ihtiyaçlarının kim tarafından karşılandığını fark etmezken bu dönemden sonra annesini veya bakım verenini bir bağlanma objesi olarak benimsediği için diğer kişilere karşı tepki göstermeye başlar (Paterson ve Moran, 1988).

Bowlby’nin ardından Hazan ve Shaver (1987) yine Bowlby’nin kuramından hareketle Yetişkin Bağlanma Modelini geliştirmişlerdir. Yetişkin bağlanma modeli ise bireylerin yetişkinlik dönemi ilişkilerindeki bağlanma stillerini açıklamaya odaklanmıştır. Hazan ve Shaver (1987) yetişkinlik dönemindeki bireylerin de sosyal ve romantik ilişkilerindeki bağlanma stillerinin, Bowlby’nin bebeklik dönemi için ortaya attığı bağlanma biçimine benzer olduğunu tespit etmişlerdir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Erken dönem uyumsuz şemalar bireylerin doğumundan itibaren biçimlenen ve yaşantıları boyunca bireyin duygu ve davranışlarının ön eğilimini oluşturan düşüncelerdir. Şemaların temelinde çekirdek duygusal ihtiyaçların (güvenli bağlanma, özerklik, olumlu kimlik algısı vb.), erken dönem yaşantıları ve mizaç yer almaktadır (Çelik ve Peker, 2020). Birey yaşamın erken dönemlerinde bakım veren ile tutarlı, samimi ve süreklilik arz bir ilişki kurduğunda kendine ve dış dünyaya yönelik olumlu algılamalar oluşturmaya başlar. Bireyin bakım veren ile ilk temasları aynı zamanda yetişkin hayatında yaşayacağı yaşantıları da şekillendirir. Bakım veren ile sağlıklı, tutarlı ve samimi bir ilişki geliştiren bebekler kendilerini güvende ve sevmeye layık hissedeler. Bu ilk temaslardan doğan kodlamalar bireyin kendisine yönelik kodlamalarını oluşturur. Yaşamının ileriki evrelerinde birey kendini, dış dünyayı ve dış dünyadaki ilişkilerini bu kodlamalar üzerinden değerlendirecektir. Bireyin bakım veren ile kurduğu bu ilişki türünü alanyazında açıklayan ve inceleyen başka bir kavram ise bağlanmadır. Bağlanma kuramlarına göre birey yaşamın ilk yıllarında bakım veren ile kurduğu temaslar, edindiği deneyimler sonucunda bağlanmaya ilişkin stiller oluşturur. Bu bağlanma stilleri bireyin bebeklikten yetişkinliğe hayatının tüm evrelerinde işleyecektir ve bireyin yaşantısını, ilişkilerini, kendine ve diğerlerine yönelik algılarına etki edecektir. Bakım veren tarafından ihtiyaçları samimiyetle, düzenli ve tutarlı karşılanan bebekler bakım verene

ve bakım veren aracılığıyla diğerlerine güvenirler. İhtiyaçları düzenli karşılanmayan bebekler ise güvenmek kaçınır ve kaçınan bir bağlanma stili oluştururlar. Eğer bebeğin ihtiyaçları düzenli ve tutarlı bir şekilde karşılanmazsa birey hem bakım verene hem de dış dünyaya kaygıyla yaklaşır. Tutarsız tepkiler karşısında kendisine yönelik olumsuz duygular dış dünyaya yönelik güçlü kaygılar beslemeye başlar. Tüm bunlar sonucunda ise bireyler kaygılı bağlanma stiline sahip olur (Çelik ve Peker, 2020; Levine ve Heller, 2020; Rafaeli, Bernstein ve Young, 2020; Bowlby, 1969). Bu kuramsal çerçeveden hareketle bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki annenin çalışma durumu, anneye ve babaya olan duygusal yakınlık düzeyleri gibi çeşitli değişkenler açısından ele alınarak betimlenmek istenmiştir. Annenin çalışma durumuna ve anne-babaya duyulan duygusal yakınlık düzeyine bağlı olarak güvensiz bağlanma stillerinin ve erken dönem uyumsuz şemaların arttığı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın amacı ve önemi

Bu araştırmanın amacı genç yetişkin bireylerin erken dönem uyumsuz şemalar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki düzeyini incelemektir. Katılımcılardan demografik bilgi formu ile toplanan veriler bağlamında genç yetişkin bireylerin erken dönem olumsuz şemalarının ve bağlanma stillerinin; annenin çalışma durumuna göre, sahip oldukları romantik ilişki varlığına göre, algılanan sosyo-ekonomik düzeylerine göre, anneye olan duygusal yakınlık düzeylerine göre ve babaya olan duygusal yakınlık düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta olup olmadığının ortaya konması ise bu araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

Bireylerin sosyalleştikleri ilk yapı ailedir. Bireyler aile içerisindeki deneyimleri, olumlu ve olumsuz yaşantıları gelişimlerinde ve ileri dönemlerdeki duygu düşünce ve tutumlarında etkili olmaktadır. Bireylerin erken dönem olumsuz şemalarının ve bağlanma stillerinin şekillendiği evre bireylerin en sık ilişkilerinin aileleriyle olduğu dönemdir (Blake ve Norton, 2014). Bu dönemde edinilen duygu, düşünce ve davranış kalıpları bireylerin ileriki yaşamlarında iş ve arkadaşlık ilişkileri, romantik ilişkiler, ebeveyn olduklarında çocukları ve torunları ile olan ilişkilerine kadar uzanan süreçlere yansiyarak tutumlarının ve davranışlarının bilişsel inşasına yön verir (Altunçanak, 2020; Oktay, 2000).

İnsan sosyal bir varlıktır ve bu özelliğin bir gereği olarak bebeklik döneminden itibaren yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için ikinci ve üçüncü kişiler ile bağ kurması ve

ilişki içinde olması gereklidir. Bireylerin özellikle toplum hayatına bütünüyle karıştıkları genç yetişkinlik dönemlerinde başkalarıyla aralarındaki bu bağ ve ilişkiler mizaçlarına, erken dönem olumsuz şemalarına, bağlanma stillerine göre şekillenir (Roelofs ve arkadaşları, 2006; Oktay, 2000; Young, 1990). Dolayısıyla bireylerin erken dönem olumsuz şemaları ve bağlanma stilleri araştırmacı ve uygulayıcılar tarafından öteden beri önemli bir konu olarak görülmektedir.

Bu araştırmanın genç yetişkin bireylerin erken dönem olumsuz şemaları ve bağlanma stillerini inceleyen güncel bir çalışma olması ve ileri araştırmalara kaynak oluşturması bakımından literatüre katkı sunması düşünülmektedir. Genç yetişkin bireylerin erken dönem olumsuz şemaları ve bağlanma stillerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırma sonucunda ulaşılabilecek bulguların okul rehberlik hizmetlerinde planlama aşamasında uygulayıcılara fayda sağlaması beklenmektedir.

1.3. Problem cümlesi

Genç yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Alt problemler

1. Genç yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Genç yetişkinlerin erken dönem uyumsuz şemaları;
 - a) Algılanan sosyo-ekonomik düzeylerine göre,
 - b) Sahip oldukları romantik ilişki varlığına göre,
 - c) Annenin çalışma durumuna göre,
 - d) Anneye olan duygusal yakınlık düzeylerine göre,
 - e) Babaya olan duygusal yakınlık düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

3. Genç yetişkinlerin bağlanma stilleri;

- a) Algılanan sosyo-ekonomik düzeylerine göre,
- b) Sahip oldukları romantik ilişki varlığına göre,
- c) Annenin çalışma durumuna göre,
- d) Anneye olan duygusal yakınlık düzeylerine göre,
- e) Babaya olan duygusal yakınlık düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan genç yetişkin bireyler veri toplama aracı olarak kullanılan ölçek formlarını içtenlikle ve objektif olarak yanıtlamışlardır.
2. Araştırmaya katılan genç yetişkin bireylerin verdikleri yanıtlar kendi görüşleridir.

1.6. Sınırlılıklar

2. Bu araştırma gönüllü olarak araştırmaya katılan 400 genç yetişkin bireyin görüşleri ile sınırlıdır.
3. Elde edilen bulgular veri toplama araçları ile sınırlıdır.
4. Araştırmada elde edilen bulgular araştırmanın yapıldığı zamanla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

- Erken dönem uyumsuz şemalar: Bireyin hayatının başlangıcında oluşan, hatıraları, duygusal deneyimleri, bilişsel süreçleri ve bedensel algıları içeren; kişinin kendi varlığına ve ilişkilerine yönelik ömür boyu devam eden kapsamlı bilişsel kalıplardır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012).

- Bağlanma: Bebeğin temel işlevlerinden biri olan yakınlık arama, güvenli sığınak bulma ve güven içinde olma gibi unsurlarla tanımlanabilir. Çevrede tehdit algılandığında veya gerçek tehlike durumlarında, bebeğin bakıcısına yönelerek kendini ifade etme eğiliminde olduğu duygusal, sosyal ve davranışsal bir yapıdır (Bowlby, 1969).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri ile ilgili literatür bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca bu kavramlar hakkındaki güncel araştırma sonuçları sunulmuştur.

2.1. Erken dönem uyumsuz şemalar

Bireylerin kendilik algısı ve dış dünya ile ilgili kavram algıları bebeklik döneminden itibaren yaşam deneyimleri ile oluşup gelişmeye başlar. Bireyler hem kendileriyle hem de kendileri dışında kalan tüm olay, olgu ve kişilerle tutarlı tutarlı bir anlayış sağlama olanağı vermenin yanında dışsal uyumunu bozucu da olabilir. Özellikle çocukluk dönemindeki benliği zedeleyici yaşantıların sonucu olarak edinilen, uyum bozucu şemalar, literatürde erken dönem uyumsuz şemalar olarak tanımlanmaktadır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2012).

Erken dönem uyumsuz şemalar bireyin kendisiyle ve başka kişilerle olan ilişkileriyle ilgili örüntülerdir. Çocukluk döneminde gelişmeye başlar ve bireylerin yaşamı boyunca süregelen düşünsel ve duygusal yapılar oluştururlar (Young ve Behary, 1999). Young, Klosko ve Weishaar (2021)'a göre erken dönem uyumsuz şemalar;

- Kapsamlı, yaygın tema veya örüntülerdir.
- Anılar, duygular, bilişler ve fiziksel duyumlardan oluşur.
- Bireyin kendisi ve başka kişilerle olan ilişkilerini içerir.
- Çocukluk ve ergenlik süreci boyunca gelişimini sürdürür.
- Kişinin yaşamı boyunca detaylanarak devam eder.
- Belirli bir düzeye kadar işlevsizdir.

Rafaeli, Bernstein ve Young (2012) erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunda rol oynayan dört farklı duruma dikkat çekmiştir;

- Çocukluk evresindeki bireyin istikrar, anlayış ve sevgi gibi ihtiyaçların giderilmesi engellenmiştir ve bu yoksunlukları içeren şemalar geliştirir.

- Travmatik yaşantılar sonrası zarar gören çocuk algıladığı tehdit ve tehlikelere karşı güvensizlik, umutsuzluk ve kaygı içeren şemalar oluşturur.
- Kendisine karşı aşırı ilgili ve koruyucu biçimde davranan ebeveynleri sebebi ile çocuğun yaşamında gerçekçi sınırlar konulamaz ve özerklik gibi en temel ihtiyaçlarından biri karşılanmamış olur.
- Çocuk dışarıdan bir tehdit veya ihmal sonucu olumsuz yaşantılar edinmese de ebeveynlerinin olumsuz algılarını model alarak onların dünyayı algılama biçimlerini kopyalar.

Bu bağlamda, bireydeki erken dönem uyumsuz şemaların, çocukluk ve ergenlik döneminde meydana gelen olumsuz yaşantılar sonucu oluştuğu ve yetişkinlik döneminde şemayı tetikleyen bir yaşantı sonucu işlevsiz olan şemanın aktif duruma geldiği söylenebilir (Young ve Lindemann 1992). Bireyde oluşan erken dönem uyumsuz şemalardan herhangi biri ile ilintili bir durumun ortaya çıkmasıyla aktive olabilir. Örneğin nedenini anlamadığı bir şekilde sürekli azarlanmış bir çocuk ileriki yaşantısında karşısına çıkan ve tehdit olarak gördüğü bir durumda azarlanmaktan kaçındığı için olması gerekenden farklı davranabilir (Young, 1999).

Bir diğer yandan oluşturduğu şemalar bireyin öznel doğruları gibidir ve ona her zaman doğru bir düşünce veya davranış gibi gelebilir. Birey belirli bir durum veya tehdit karşısında alışık olduğu düşünceyi takındığında veya davranışı gösterdiğinde bu onu karşısındaki durum karşısında rahatlatır. Başka bir deyişle bu şemalarından kaynaklı olarak duruma verdiği tepki ile iç dengesini gözetmek gibi bir bakış açısı da barındırır. Bu nedenle bireyin yıllardır oluşturduğu örüntülerin ürünü olan şemaların yapısı katı ve dirençlidir (Young ve diğ., 2003).

2.1.1. Erken dönem uyumsuz şemaların oluşumu

Bireyde erken dönem uyumsuz şemaların oluşmasında üç farklı etkenin olduğu öne sürülmektedir. Bu etkenlerin birincisi bireyin çocukluk dönemindeki en temel duygusal ihtiyaçları, ikincisi çocukluk dönemindeki travmatik yaşantı ve olumsuz tecrübeleri, üçüncüsü ise bireyin duygusal mizacıdır. Güvenli bağlanma, otonomi, gerçekçi sınırlar, kendi kendine yetebilme ve oyun bir çocuğun temel ihtiyaçlarıdır. Bu ihtiyaçların yeterince karşılanmaması bireyin erken dönem uyumsuz şemalar oluşturmaya neden olmaktadır. İkinci sıradaki etkene çocukluk döneminde yaşanan istismar, ihmal, zorbalık, ebeveyn kaybı gibi travmatik deneyimler örnek olarak verilebilir. Üçüncü etken olarak her bireyin doğuştan gelen kişilik

özellikleridir. Ancak bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda aynı türden bir deneyimin her bireyde olumsuz şema oluşturacağı söylenemez (Young, 2003).

2.1.2. Erken dönem uyumsuz şema alanları

Young, Klosko ve Weishaar (2021) yaşamın erken döneminde oluşan ve bireyin tüm yaşamını etkileyen beş şema alanı, bu şema alanlarına ait toplam on dört uyumsuz şema tanımlamıştır.

Tablo 1

Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ve Şemalar

Şema Alanları	Şema Boyutları
1) Zedelenmiş Otonomi	1) İç İç Geçme/Bağımlılık 2) Terk Edilme 3) Başarısızlık 4) Karamsarlık 5) Dayanıksızlık
2) Kopukluk	1) Duygusal Yoksunluk 2) Duyguları Bastırma 3) Sosyal İzolasyon/Güvensizlik 4) Kusurluluk
3)Yüksek Standartlar	1) Yüksek Standartlar 2) Onay Arayıcılık
4) Zedelenmiş Sınırlar	1) Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim
5) Diğer Yönelimlilik	1) Kendini Feda 2) Cezalandırılma

2.1.2.1. Zedelenmiş otonomi şema alanı

Zedelenmiş otonomi ve performans alanındaki şemalara sahip kişiler yüksek düzeyde özgüven eksikliği yaşarlar. Kendi kararlarını vermekte zorlanır, kendi başlarına hareket etmek için başkalarının desteğine ihtiyaç duyarlar. Bu şemaya sahip bireylerin çocukluk dönemlerinde ebeveynleri/bakım verenleri tarafından aşırı biçimde korunmuş ve ihtiyaçlarının kendilerinin karşılamasına fırsat tanınmadan fazlasıyla karşılanmış ya da aksine ebeveynleri/bakım verenleri ihtiyaçları ile hiç ilgilenmemiştir. Bu bireyler yetişkinlik dönemlerinde sorumluluk alma ve bağımsız yaşayabilme becerilerini kazanmada ve sürdürmede zorluk yaşarlar (Young, 1990). Bu alanda dört şema bulunmaktadır (Young ve diğ., 2003);

- *İç içe geçme/ bağımlılık şeması:* Gelişmemiş benlik şemasına sahip bireyler, kendilik algılarına ve bireysel bağımsızlıklarını engelleyecek şekilde ebeveynleri veya yakın gördükleri diğer kişilerle aşırı biçimde bağ kurarlar. Bu nedenle kendi kimliklerini oluşturma becerisini kazanamazlar. Hali hazırdaki veya ileride benimseyecekleri kişilerin desteği ve varlığı olmadan kendi yaşamlarını sürdüremeyeceklerine inanırlar (Young ve diğ., 2003).
- *Terk edilme şeması:* Bireyde bakım verenleri ile ilgili güven sorunu vardır ve bakım verenlerin tutumlarını istikrarsız olarak görürler. Buradan hareketle kendilerine bakım verenlerinin güvenilmez olduğuna ve kendilerini bir noktada ortada bırakacaklarına inanırlar. Bu şemaya sahip bireyler bebeklik ve çocukluk evrelerinde kendilerine bakım verenlerin istikrarsız tutumuna maruz kalmıştır (Young ve diğ., 2003).
- *Başarısızlık şeması:* Bu şema çocukluk döneminde başarı göstermesi gereken durumlarda gerekli sorumluluğu almamış ve yeterli özeni göstermemiş bireylerde görülmektedir. Bu bireyler ileriki yaşam dönemlerinde önüne ulaşması gereken hedefler konulduğunda, kendisi ile aynı şartlardaki kişilerden daha yeteneksiz olduğuna inandığı için başarısız olacağı ön kabulünü taşır (Young ve diğ., 2003).
- *Karamsarlık şeması:* Bu şemaya sahip bireyler hayatlarında başlarına gelen olumlu şeyleri ve iyiye giden durumları görmezden gelerek önemsememe; buna karşılık en küçük kayıplarını ve yaşadıkları acılarını önemser ve büyütürler. Bilişsel olarak yalnızca olumsuzluklara odaklanır ve iyi giden şeylerin de mutlaka bir gün ters gideceğine, bundan dolayı yine acı ve kayıp yaşayacaklarına inanırlar. Aşırı dikkatli ve aşırı kaygılı olmak, hata yapmaktan

korktuğu için kararsızlık yaşamak ve aşırı şikayetlenmek yine bu şemaya sahip bireylerin sıkça gösterdiği davranışlardır (Young, 1990; Young ve diğ., 2003).

- *Zarar görmeye karşı dayanıksızlık şeması:* Bu şemaya sahip bireyler süregelen bir kaygı hali içerisinde olurlar. Başa çıkamayacakları bir tehditle veya durumla karşılaşma ile ilgili korkuları vardır. Bu korkular genellikle doğal afet, trafik kazası veya salgın hastalıklar gibi kontrol dışı öğeleri içerir (Young, 1999; Young ve diğ., 2003).

2.1.2.2. Kopukluk şema alanı

Bu şema alanına sahip olan bireyler tutarlı ve düzenli bir biçimde bakım, sevgi, aidiyet gibi gereksinimlerinin karşılanmayacağı düşüncesiyle başkalarına güvenli bağlanmakta zorlanırlar. Bireyin fiziksel ve duygusal açıdan ebeveynlerince ihmal ve istismar edilmesi ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunun ayrılma ve reddedilme şema alanının oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir (Young ve diğ., 2003).

- *Duygusal yoksunluk şeması:* Bu şemaya sahip bireyler karşı tarafındaki kişilerden beklediği sevgi ve ilgi ihtiyacının karşılanmayacağına dair bir inanç sahiplerdir. Duygusal yoksunluk şemasının ilgi, korunma ve empati yoksunluğu olarak üç farklı türü vardır. Bu şemaya sahip bireylerin ilgisiz ve soğuk bir aile ortamında büyüdüğü düşünülmektedir (Young ve diğ., 2003).

- *Duyguları bastırma şeması:* Bu şemanın çocukluk döneminde aşırı baskılanmış; düşünce ve davranışlarından dolayı ayıplanmış bireylerde olduğu düşünülmektedir. Bu şemaya sahip bireyler karşılarındaki kişilerce kınanmaktan, reddedilmekten korktukları için asıl düşüncelerini dışa vurmaktan kaçınırlar, karşı tarafın hoşlanmayacağını düşündüğü eylemlerini baskılayarak filtreleme yoluna giderler. Bu nedenle olumlu ve olumsuz duygularını ifade etmekte zorluk yaşarlar (Young ve diğ., 2003).

- *Sosyal izolasyon şeması:* Bu alana yakın bireyler kendilerini ilişki içinde oldukları sosyal gruplara yabancı hissederek. Grup bireyleriyle ortak yönlerinin veya paylaşımlarının olamayacağına inanırlar. Gruptan dışlanmasalar bile bu inanç katı bir şekilde devam eder ve gruplara dahil olmakta zorluk yaşarlar. Bu şemaya sahip bireylerin çocukluk dönemlerinde akranları tarafından zorbalık ve dışlanmaya maruz bırakıldığı düşünülmektedir (Young, 1990).

- *Şüphelilik ve kötüye kullanılma/ Güvensizlik şeması:* Bireyler, başkalarından kasıtlı olarak zarar göreceğine, kötüye kullanılacağına, aldatılacağına ve küçük düşürüleceğine dair yoğun inançlara sahiptir. Genellikle aileleri tarafından istismara uğramış kişilerde bu şemanın bulunduğunu düşünülmektedir (Young ve diğ., 2003).

- *Kusurluluk şeması:* Suçluluk ve utanç şemasına sahip bireyler, kendilerinin başkaları tarafından değersiz ve kusurlu olarak etiketlenebilecek eksiklik ve hataları olduğuna inanmaktadırlar. İlişki içinde oldukları kişiler tarafından eleştirilmeye ve kendileri ile ilgili şeylerin kıyas konusu yapılmasına karşı aşırı tepki gösterebilirler. Bu şemaya sahip bireylerin reddedici ebeveynler tarafından yetiştirildiği düşünülmektedir (Young ve diğ., 2003).

2.1.2.3. Yüksek standartlar şema alanı

Bu şema alanına sahip bireyler kendilerinden her konuda yüksek beklentiler içindedirler. Bu beklentiler çok yüksek olduğu için beklentiye ulaşip gevşeme durumu hiç görülmez. Beklentiyi gidermeye odaklıdır. Gevşemeyi ve rahatlamayı başaramazlar (Koç ve Çolak, 2020).

- *Yüksek standartlar şeması:* Çocukluk dönemlerinde önlerine gerçekçi olmayan hedefler konulması sonucu olduğu düşünülen bu şemaya sahip bireyler, aşırı derecede detaycı ve mükemmeliyetçi bir kişilik yapısına bürünürler. Kendileri ve başkalarını sıkça eleştirme eğilimi içindedirler. Ancak başkaları tarafından eleştirilmekten korktukları için üst düzey bilgi ve kabiliyetlere sahip olmaları gerektiğine inanırlar. Kendilerince çeşitli alanlarda bir çıta belirler ve eleştirilmemek için o çitanın üzerinde kalmaya çalışırlar (Young ve diğ., 2003).

- *Onay arayıcılık şeması:* Bu şemaya sahip bireyler başkalarının onayını alabilmek adına kendi duygu ve düşüncelerini saklama eğilimindedir. Fiziksel görünüşlerini, maddi gelirlerini ve sosyal statülerini başkalarının onayını almak için bir çıta olarak görürler. Onayını bekledikleri kişilerden bekledikleri onay gelmezse kendilerine duydukları saygı önemli ölçüde azalabilmektedir. Bu şemaya sahip bireyler başkalarının onayını alabilmek için düşünmeden yanlış kararlar alabilirler ve uygun olmayan davranışlar sergileyebilirler (Young, 1990; Young ve diğ., 2003).

2.1.2.4. Zedelenmiş sınırlar şema alanı

Zedelenmiş sınırla şema alanı, çocukluk döneminde ebeveynleri/bakım vereni tarafından aşırıya kaçan davranışlarına tepki gösterilmeyen, duygu ve davranış düzenleme konusunda kendi haline bırakılan bireylerde oluşan şemaları ifade etmektedir. Bu şema alanına sahip kişiler kendi sınırlarını bilmekte zorluk yaşarlarken başkalarının haklarına ve sınırlarına saygı duymakta ve bunu göstermekte de güçlük çekerler (Young, 1999; Young ve diğ., 2003).

- *Ayrıcalıklılık şeması:* Kendilerini başkalarından daha üstün ve ayrıcalıklı görmek ve onların haklarına saygı duyma konusunda keyfi davranan bireyler bu şemaya sahiptir. Kendi istek ve sınırları söz konusu olduğunda başkalarının hak ve sınırlarına saygı gösterme konusunda gerçekçi davranamazlar. Başkaları üzerinde hâkimiyet kurma eğilimindedirler ve karşındakine zarar verecek de olsa isteklerini dayatma hakkını kendilerinde görürler. Kendilerini başkalarından üstün gördükleri varlık ve konulara odaklanırlar. Bu şemaya sahip kişilerin bebeklik ve çocukluk dönemlerinde disiplin altına alınmamış ve fazlasıyla şımartılmış bireyler olduğu düşünülmektedir (Young, 1999; Young ve diğ., 2003).

- *Yetersiz özdenetim şeması:* Bu şemaya sahip bireyler hedeflerine ulaşmak için kendilerini motive ve disipline etmekte zorlanırlar. Sorumluluk almaktan kaçmak, dürtü ve isteklerini kontrol etmekte zorlanmak, konfor alanlarına bağlılık, mücadele etme konusunda isteksizlik gibi davranışlar bu şemanın belirtileri olarak sayılabilir. Bu şemaya sahip bireylerin çocukluk döneminde ebeveynleri/bakım vereni tarafından temel ihtiyaçlarının karşılandığı ancak diğer alanlarda ilgisiz bırakıldığı düşünülmektedir (Young, 1999; Young ve diğ., 2003).

2.1.2.5. Diğer yönelimlilik şema alanı

Bu şema alanına sahip bireylerin çocukluk dönemlerinde ebeveynleri/bakım vereni tarafından koşullu sevgi ve koşullu kabul görmüş oldukları düşünülmektedir. Bu bireyler diğer kişilerin tepkilerinden kaçınma, sevgilerini kazanma, takdir görme ve onay alma gibi ihtiyaçları olduğuna dair katı inançları vardır. Karşılarındaki kişilerden görecekları sevgi ve takdiri kaybetmemek için kendilerinin maddi ve duygusal ihtiyaçlarına odaklanmak yerine onların ihtiyaçlarını karşılama çabası içinde olurlar (Young, 1999; Young ve diğ., 2003).

- *Boyun eğme şeması:* Boyun eğme şemasına sahip bireyler, karşısındaki kişilerin kendilerine üstünlük kurmasına izin verirler, onların sevgilerini ve bağlılıklarını kaybetmemek için onların istek ve ihtiyaçları karşısında kendi istek ve ihtiyaçlarını ikinci plana atarlar. Kendi istek ve öfkelerini bastırarak karşısındaki kişilerin öfkesinden kaçınma eğiliminde olurlar (Arntz ve Jacop, 2013; Young ve diğ., 2003).
- *Kendini feda şeması:* Bu şemaya sahip bireyler, karşısındaki kişilerin sevgi ve bağlılıklarını kaybetmemek için kendi ihtiyaçlarını görmezden gelerek onların istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanırlar. Başka insanların dert ve acılarını aşırı derecede içselleştirirler ve sorunlarını gidermek için kendileri için harcamaları gereke zaman ve emeği onlar için harcarlar. Yine bu şemaya sahip bireylerin bir özellikleri de kendilerinin aşırı düşkün oldukları kişilerden yeterli ilgi ve emeği görmediklerine inandıklarında öfkelenmeleri ve aşırı tepki göstermeleridir (Young, 1990; Young ve diğ., 2003).
- *Cezalandırıcılık şeması:* Bu şemaya sahip bireylerin, her konuda belirli normlar olduğuna ilişkin katı inançları oluşmuştur. Karşısındaki kişilerin iyi niyet, farklı yollar aramak gibi bireysel farklılıklarını göz ardı ederek herhangi bir hata oluştuğunda bunun cezai bir yaptırımının uygulanması gerektiğini savunurlar ve affetme konusunda direnç gösterirler. Bu bireyler yalnızca başkalarına karşı değil kendilerine karşı da aynı inanç ve tutum içindedirler. Bu nedenle kendi belirledikleri normların dışına çıkan insanlara karşı son derece öfkeli, anlayışsız ve yargılayıcı bir tavır sergilerler (Young, 1990; Young ve diğ., 2003).

Yukarıda aktarıldığı üzere birey erken dönem yaşantılarının farklılığı uyumsuz şemalarında farklılaşmasına sebep olmaktadır. Erken dönem şemalarıyla oluşan uyumsuz şemalar ise bireyin yetişkin yaşantısını doğrudan etkilemektedir. Bebeklik dönemi yaşantıları ile oluşan bireyin hayatını ve ilişkilerini, ilişkilerinin yapısını doğrudan etkileyen bir diğer kavram ise bağlanma stilleridir. Bağlanma stilleri bebeklik döneminde bakımveren ile kurulan ilişkinin niteliği ile şekillenir ve yetişkinlik yıllarında da etkisini sürdürür.

2.2. Bağlanma stilleri

Bu başlık altında bağlanma kuramı, bağlanma stilleri ve özellikleri hakkında literatür bilgisine yer verilmiştir.

2.2.1 Bağlanma kuramı

Bağlanma kuramı Bowlby (1969)'nin iki yıllık bir süreçte bebeklerin ve çocukların anneleri ile olan ilişkilerini ve annelerinden ayrılırlarken verdikleri tepkileri inceleyerek geliştirilmiştir. Bowlby (1969)'ye göre bağlanma, bebeklik dönemindeki bireyin anne/bakım vereninden ayrılma veya onu kaybetme gibi bir tehdit karşısında gösterdiği tepkinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir sosyo-duygusal davranıştır. Ancak hem Bowlby (1969; 1979; 1980)'nin hem de literatüre katkı sunan diğer araştırmacıların günümüze kadar yaptıkları çalışmalar bağlanmanın davranıştan çok içgüdüsel ihtiyaçlardan kaynaklı duygusal bir köprü olduğunu göstermiştir. Bağ kurma davranışının gelişimi için ilk ve en önemli evre bebeklik dönemidir. Bağlanma davranışının ilk ortaya çıktığı dönemdir (Bowlby, 1980).

Bowlby (1969)'ye göre bağlanmanın üç ana bileşeni vardır;

- Bağlanma anne karnında başlayan bir davranıştır. Bebekler doğduklarında bağlanma ihtiyacı ve bağlanmaya hazır bir içgüdü ile yaşama başlarlar.
- Bebek ve anne/bakım verenin kurdukları bağın sürekliliği ile iki tarafın da bu ihtiyacı giderilmiş olur.
- Bebeklik döneminden itibaren bağlanma ve bağlandığı kişiler ile yaşadıkları deneyimler bireylerin ileriki dönemlerindeki bağlanma davranışlarını etkiler.

Bowlby (1980)'ye göre bebeklik döneminde kendilerini koruyup bakım veren kişilere bağlanmakla başlayan bu davranış ileriki dönemlerde de yine benzer içgüdülerle ve yalnız kalma korkusu sebebi ile bir ihtiyaç halini alır. Bebeklik döneminde ses çıkarma/ağlama ve dokunma/göz teması kurma davranışları ile bakım vereni uyarak kendisi ile ilgilenilmesini sağlayan birey ileriki dönemlerde de bilişsel ve duygusal ihtiyaçları için yeni kişilerle bağ kurma davranışı sergiler. Bebeklik dönemindeki bağlanmanın niteliği ve verimlilik durumu anne/bakım verenin bebeğin duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarına verdiği dönütlerin niteliği ile doğrudan ilişkilidir (Bretherton, 1992). Sonuç olarak Bowlby, bebeklik döneminde bakımverenin bebekle kurduğu ilişkinin niteliği bireyin hayatı boyunca kurduğu ilişkilerin niteliğini etkilediğini ortaya koymuştur.

Bowlby (1969)'nin bebekleri gözlemleyerek geliştirdiği bağlanma modeli yalnızca bebeklik dönemindeki bağlanma davranışını değil bireyin ileriki yıllardaki sosyal çevresiyle olacak ilişkilerini ve buna bağlı olarak kişiliğinin üzerindeki etkileri de kapsamaktadır. Buna göre

bebeklikten itibaren bireyin tekrarladığı bağlanma kalıpları yeni kişilerle olan olumlu ve olumsuz algılarına da yansır (Tanış, 2014). Annesi/bakım vereni ile etkileşimi devam ederken bebek, bakım vereninin nasıl bir hizmet sunduğuna ve mizacına göre beklentiler oluşturur. Bowlby (1969)'nin *İçsel Çalışan Modeller* olarak isimlendirdiği bu beklenti kalıpları olumlu, olumsuz veya tutarsız olabilir. Bireyin oluşturduğu içsel çalışan modellerin yapısı hayatına girecek yeni insanlarla kurduğu ilişkileri biçimlendirir (Pietromonaco ve Barrett, 2000).

Ainsworth ve arkadaşları (1978) yaşları 12-18 ay arasında değişen bebekler ile *Yabancı Ortam Deneyi* adını verdikleri gözlemsel bir çalışma gerçekleştirmiş, bebeklerin anneleri/bakım verenleri ile ilgili ilk kez bulundukları bir ortamdaki ayrılık ve yeniden bir araya gelme süreçlerinde verdikleri tepkileri incelemişlerdir. Ainsworth ve arkadaşları (1978) yaptıkları gözlemler sonrasında bağlanma örüntülerine ilişkin üç farklı tür olduğundan bahsetmişlerdir:

- *Güvenli bağlanma:* Bu bağlanma örüntüsüne sahip olan bebekler, oyuncakları ile ilgilenirken anneleri/bakım verenleri odadan çıktığında huzursuz olmuş ancak aynı kişi odaya geri döndüğünde rahatlamış ve oyuncakları ile oynamaya devam etmiştir. Bowlby (1979) buradan hareketle güvenli bağlanan bebeklerin anneleri/bakım verenlerine ihtiyaçları olduğunda ihmal edilmemiş ve ihtiyaçları karşısında olumlu tepkiler almış olduklarını savunmuştur. Bebek öncesinde edindiği güven duygusu ile annesi/bakım vereninin hep yanında olacağına inanmaktadır (Bowlby, 1979).

- *Kaygılı/kararsız bağlanma:* Bu bağlanma stiline göre bebeklerin, oyuncakları ile ilgilenmekten kaçındığı, huzursuz oldukları ve anneleri/bakım verenleri ile kontrol amaçlı göz ve el teması kurmaktan başka şeylere odaklanamadıkları gözlemlenmiştir. Bowlby (1979)'ye göre bu bebeklerin anneleri/bakım verenleri onların ihtiyaçlarını karşılama konusunda tutarsız veya yetersiz kalmıştır. Bu nedenle kaygılı/kararsız bağlanan bebeklerin annelerinden/bakım verenlerinden ihtiyaç duydukları anda destek göremeyecekleri korkusunu yaşadıklarını ve bu yüzden onlardan ayrı kalma konusunda katı bir direnç gösterdiklerini ve genel bir huzursuzluk hali içerisinde olduklarını savunmuştur (Bowlby, 1979).

- *Kaçınmacı bağlanma:* Bu örüntüye sahip olan bebekler anneleri/bakım verenleri odadan ayrıldığında huzursuz olmamışlar, geri döndüklerinde onlarla temastan kaçınmışlar, oyuncakları ile ilgilenmeye devam etmişlerdir. Bowlby (1979)'ye göre kaçınmacı bağlanan bebeklerin anneleri/bakım verenleri ihtiyaçları olduğunda onlara dönüt vermemiştir. Bu

nedenle kaçınmacı bağlanan bebeklerin ihtiyaçları olduğunda onlardan gerekli karşılığı alacaklarına dair inançları yoktur veya çok azdır (Bowlby, 1979).

Bu bağlanma örüntülerine ek olarak Main ve Solomon (1986) da *dağınık bağlanma* örüntüsünü ortaya atmışlardır. Main ve Solomon (1986)'a göre dağınık bağlanan bebekler anneleri/bakım verenleri tarafından istismara maruz kalmış bebeklerdir. Birincil bakım veren muhataplarına karşı gelişen korkuları sebebi ile bu örüntüyü oluştururlar. Bu bireyler başka kişilerle bağ kurmakta, stresle başa çıkmakta ve duygu düzenlemede zorlanırlar.

Bebeğin fiziksel ve duygusal yakınlık kurma gibi ihtiyaçlarına annesinin/bakım vereninin verdiği tepkiler sonucu bebekte bilişsel şemalar oluşur. Bebeğin anne/bakım veren tarafından ihtiyaçlarının karşılanması ve bu kişilerin yakınında olduğuna inancının oluşmasıyla güvenlik benlik şeması oluşur. Bu şemayı oluşturduktan sonra bebek hayatta kalması ile ilgili şüphe duymaz, ihtiyacı olan şeylere kolayca ulaşacağına inanır ve dış dünyayı güvenli bir yer olarak algılar. Buna karşılık bebek ihtiyaçlarının olumlu ve tutarlı bir biçimde anne/bakım veren tarafından karşılanmadığı ve annesini/bakım verenini yakınında bulamadığı durumlarda, dış dünyanın güvenilmez, tehlike ve tehditlerle dolu bir yer olduğuna ilişkin bilişsel şema oluşturur (Hazan ve Shaver, 1994).

2.2.1.1. Bebeklikte bağlanma

Bağlanma içgüdüğü doğumdan önce başlar. Doğum sonrasında ise bebek ihtiyaç duyduğu anda annesi/bakım verenine ulaşması ve ihtiyacına karşılık verilen dönütlerle bilişsel düzeyde bağlanma şemasını oluşturur. Bu ilişkideki karşılıklı davranışlar annesi/bakım vereninin gösterdiği tutarlılık veya tutarsızlık tutumu ile şekillenerek bağlanma örüntüsünü şekillendirir. Bunun sonucunda bebek ve bakım vereni arasında güven veya güvensizlik ortamı oluşacak ve bebeğin bağlanma biçimini etkileyecektir (Sümer, 2006). Bebeğin annesi/bakım vereninden beklediği temel davranışlar beslenme ve güvenlik ihtiyacını karşılaması, kendisine rehberlik etmesi ve gerekli yakınlığı göstermesidir (Tanış, 2014).

Bebeğin birincil düzeyde bakımını üstlenen kişinin bebeğin fiziksel ihtiyaçlarına cevap vermesi ve ulaşılabilir durumda olması kadar, bebeğin duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneği de son derece önemlidir. Bebek birincil bakıcısından kendisine yönelecek olumlu, olumsuz veya tutarsız davranış kalıpları ile ileriki dönemlerdeki kişilik yapısını ve bağlanma stilini belirleyecek olan içsel çalışan modelini geliştireceği için birincil bakım verenin öznel

iyi oluş düzeyi, fiziksel ve psikoloji dayanıklılık durumu dikkate alınmalıdır (Pietromonaco ve Barrett, 2000).

2.2.1.2. Ergenlikte bağlanma

Bağlanma bebeklik döneminde başlar ve biçimsel özelliklerine göre yaşamın ileriki dönemlerinde de yeni kişiler ve deneyimlerle gelişmeye devam eder. Bebeklik döneminde daha çok kendini güvende ve huzurlu hissetme ihtiyacını karşılamaya yönelik gelişen bağlanma içgüdü, çocukluk ve ergenlik dönemi ile birlikte sosyal ilişkilerde kendini fiziksel ve duygusal tehditlerden koruma, sosyal kabul ve yaşamını sürdürecektir bir çekirdek çevre oluşturma ihtiyaçlarını karşılamada rol oynar (Allen ve Lord, 1999). Bowlby (1969)'nin bağlanma modelindeki içsel çalışan motor bebeklikten ergenlik dönemine geçişte aktive olur ve ergenlikteki bağlanma örüntülerini biçimlendirir (Zimmermann, 1995).

Bireyler, çocukluk döneminden itibaren akranları ile bir arada bulundukları zaman arttıkça bağlanma ile ilgili odakları değişmeye başlar. Bebeklik döneminde en temel ihtiyaçlarından başlayarak tüm beklentilerini karşılama işlevini ve görevini ebeveyne yükleyen bireyler yeni arkadaşlıklar edindikçe onlarla olan ilişkilerindeki kişisel rollerine daha fazla önem vermeye başlarlar. Akranlarınca kabullenilmek, onlardan saygı ve değer görmek, onlara güvenmek gibi ihtiyaçları kendiliğinden doğar ve gelişir. Zamanla kendilerine en üst düzeyde güven veren ebeveynleri ile paylaştıkları şeyleri onlarla paylaşmaya yönelirler ve onlardan da beklentileri bu yönde şekillenir (Nickerson ve Nagle, 2005).

Bebeklik döneminde ebeveynlerine güvenli bağlanan bireyler bunun avantajlarını ergenlik döneminde de yaşarlar (Crockenberg ve diğ., 1993). Bu bireyler özgüvenli olurlar; stresle ve gündelik sorunlarla başa çıkma konusunda pratik çözümler üretebilirler; kişiler arası ilişkilerinde kendilerine olumlu katkıları olabilecek insanlardan bir çevre oluşturmada yani iyi ve güvenilir arkadaş seçiminde zorlanmazlar, yeni yerler gezmekten yeni insanlar tanımaktan kaçınmazlar; arkadaş ilişkilerinde insan kaybedeceklerine ilişkin kaygı ve korku düzeyleri düşüktür; yeni bir çevrede kendisine güvenli bir sosyal çevre oluşturma yeteneğine sahiplerdir (Keskin ve Çam, 2009).

2.2.1.3. Genç yetişkinlik döneminde bağlanma

İnsan yaşamı tarih boyunca çeşitli kuramlar ve kuramcılar tarafından evrelere ayrılmıştır. Yaşamın evrelere ayrılmasının en temel sebeplerinden birisi yaşamı ve bireyi daha iyi anlamaktır. Tüm dönemler gibi yetişkinlik dönemi de kendi içerisinde ilk, orta ve ileri yetişkinlik olarak ayrılmıştır. İlk yetişkinlik dönem genç yetişkinlik ya da erken yetişkinlik olarak da isimlendirilmektedir ve bu dönemi Erikson 20-40 yaşları arasında, Neugarten ve Moore 20-30 yaşları, Levinson ise 22-40 yaşları arasında kabul etmektedir (Aktu, 2016). Levinson aynı zamanda bu yaşlara öncesindeki ve sonrasındaki beş yılı eklemektedir ve bunu geçiş dönemi olarak kabul etmektedir. Ergenliğin bitimiyle başlayan genç yetişkinlik döneminin eş seçme, ekonomik bağımsızlık kazanma, iş seçme, ilişkiler kurmak gibi tamamlanması gereken basamakları vardır.

Bireylerin bebeklik dönemlerinde birincil bakım verenleri ile kurdukları ilişkiler, içsel çalışan motor vasıtası ile çocukluk ve ergenlikteki aile ve sosyal çevre ilişkilerine etki ederek ve gelişerek genç yetişkinlik dönemindeki ilişkilerine yansır. Başka bir ifadeyle bireyin genç yetişkinlik döneminde kurduğu romantik ve arkadaşlık ilişkilerindeki bağlanma biçiminin yapısı bebeklik dönemindekine yüksek düzeyde benzerlik göstermektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Birey bebeklik döneminde annesi/bakım vereni ile arasındaki ilişkide ne kadar huzurlu ve güvende hissediyorsa genç yetişkinlik döneminde arkadaşlarının veya romantik ilişki yaşadığı partnerinin yanında da bu duyguları benzer düzeyde yaşar (Bartholomew, 1997).

2.2.1.4. Yetişkinlikte bağlanma

Bireylerin bebeklik dönemlerinde birincil bakım verenleri ile kurdukları ilişkiler, içsel çalışan motor vasıtası ile çocukluk ve ergenlikteki aile ve sosyal çevre ilişkilerine etki ederek ve gelişerek yetişkinlik dönemindeki ilişkilerine yansır. Başka bir ifadeyle bireyin yetişkinlik döneminde kurduğu romantik ve arkadaşlık ilişkilerindeki bağlanma biçiminin yapısı bebeklik dönemindekine yüksek düzeyde benzerlik göstermektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Birey bebeklik döneminde annesi/bakım vereni ile arasındaki ilişkide ne kadar huzurlu ve güvende hissediyorsa yetişkinlik döneminde arkadaşlarının veya romantik ilişki yaşadığı partnerinin yanında da bu duyguları benzer düzeyde yaşar (Bartholomew, 1997).

Weiss (1994) yetişkin bireylerdeki bağlanma biçiminin her ne kadar bebeklik dönemindeki bağlanma yapısının gelişmiş bir tekrarı olduğuna dikkat çekse de aradaki şu üç farkı vurgulamıştır;

- Bireyin bebeklik dönemindeki bağlanma ilişkileri birincil bakım vereni ile arasındadır; buna karşılık yetişkinlik dönemindeki ilişkileri romantik ilişki yaşamakta oldukları partnerleri ile arasındadır.
- Bireyin bebeklik dönemindeki bağlanma ilişkisinde beslenme ve güvenlik gibi ihtiyaçları; buna karşılık yetişkinlik dönemindeki ilişkilerinde cinsellik ön plandadır.
- Bireyin bebeklik ve çocukluk dönemindeki bağlanma ilişkileri diğer alanlardaki davranışsal sistemlerin etkileyebilir; buna karşılık yetişkinlik dönemindeki bağlanma ilişkilerinin böyle bir etkisi yoktur.

Shaver ve Brennan (1992) bebeklik döneminden itibaren bireylerin sahip olduğu bağlanma stillerinin yetişkinlik dönemine etkilerini açıklamışlardır. Buna göre güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinler, yeni kişilerle kolayca ilişki kurabilirler, çekingen değildirler, yakın ilişkiye girme veya terk edilme gibi durumlar için korku ve kaygı duymazlar, başkalarına güven sorunu yaşamazlar. Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip olan yetişkinler, kendilerinden çok başka kişilere güven duyarlar, yakınlık kurmayı da isterler ancak reddedilme korkuları olduğu için hem yakınlaşmanın başında hem de ilerleyen süreçte yoğun biçimde terk edilme korkusu yaşarlar.

Bağlanma bebeğin yaşamının ilk dönemlerinde bakım vereni ile kurduğu ilişkinin niteliği ile şekillenmektedir, bebeklikte başlayan bu süreç ergenlik, genç yetişkinlik ve yetişkinlik dönemlerinde de etkisini form ve nesne değiştirerek sürdürmektedir. Bebeklikten yetişkinliğe uzanan diğer bir kavram ise uyumsuz şemalardır. Uyumsuz şemalarda bebeklikten başlayıp yaşamın tüm evrelerinde bireyin yaşantılarını etkiler. Bu kavram oluşum zamanı ve etki alanı ve süresi ile ilgili olarak ortak özellikler göstermektedir.

2.3. İlgili araştırmalar

Bu başlık altında erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri ile ilgili yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilmiş araştırmalar verilmiştir.

2.3.1. Erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı alanyazında var olan araştırmalar ve sonuçları sunulmuştur.

2.3.1.1. Erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar

Gündoğmuş ve diğerleri (2023) tarafından yürütülen araştırmada, psikiyatri kliniğine başvuran kadınların partner şiddeti, bağlanma örüntüleri, şema alanları ve kişilik inançları ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma grubu, bir yıl içinde partner şiddeti yaşadığını belirten 18-65 yaş aralığında 75 kadın katılımcıdan oluşmaktadır. İlişkisel tarama modelinde yürütülen araştırma sonuçlarına göre, partner şiddeti ile kaygılı bağlanma stili ve bazı şema alanları arasında farklı düzeyde ilişkiler bulunduğu belirlenmiş ve bağlanma stilleri ile şema alanlarının partner şiddetini anlamlı düzeyde açıkladığı saptanmıştır (Gündoğmuş ve diğ., 2023).

Demirtürk (2023) annelerin erken dönem uyumsuz şemalarının çocuğun problem davranışları ile ilişkisini incelediği 4-6 yaş arasında çocukları olan 204 anne ile ilişkisel tarama modelinde bir çalışma yapmıştır. Ebeveyn bağlanma stiline aracı etkisini ve annelerin erken dönem uyumsuz şemaları, annelerin bağlanma stilleri ve çocukların problem davranışları değişkenlerinin sosyo-demografik verilere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeyi amaçladığı araştırması sonucunda, annenin zedelenmiş otonomi şema alanı ve çocuk problem davranış ilişkisinde annenin kaygılı bağlanma stili aracı etki göstermezken, kaçınan bağlanma stiline kısmi aracılık etkisi görüldüğünü bildirmiştir. Demirtürk (2023) ayrıca annenin kopukluk ile reddedilmişlik şema alanı ve çocuk problem davranış ilişkisinde annenin kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline kısmi aracılık etkisi gösterdiğini; annenin zedelenmiş sınırlar şema alanı ve çocuk problem davranış ilişkisinde annenin kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline tam aracılık etki gösterdiğini; annenin diğeri yönelimlilik şema alanı ve çocuk problem davranış ilişkisinde annenin kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline kısmi aracılık etkisi gösterdiğini saptamıştır.

Gümüş (2023) tarafından yapılan araştırmada, ebeveyni boşanmış yetişkinlerde ayrılma kaygısı ve terk edilme şemasının bağlanma stilleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmaya 21 yaş üzeri 151 katılımcı destek vermiştir ve araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırma sonuçlarına göre, yetişkin ayrılma kaygısı, korkulu ve saplantılı bağlanma stili ve terk edilme şeması değişkenleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte, güvenli bağlanma ile kayıtsız bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Gümüş (2023) ayrıca, korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinin ayrılma kaygısı ve terk edilme şeması değişkenlerini pozitif yönde yordadığını; buna karşılık güvenli ve kayıtsız bağlanma stillerinin ayrılma kaygısı ve terk edilme şemasını anlamlı şekilde yordamadığını belirtmiştir.

Bakır-Aygar (2023) ortaokul öğrencilerinin erken dönem uyumsuz şemalarının ve yaşam doyumlarının yordayıcısı olarak (anne-babalarının) ebeveynlik stilleri, ebeveynlerin erken dönem uyumsuz şemaları ve evlilik uyumunu incelemeyi amaçladığı araştırmasında ortaokul öğrencilerinin anne ve babaların evlilik uyumları, erken dönem uyumsuz şemaları ve ebeveynlik stillerinin, çocuklarının erken dönem uyumsuz şemalarını ve bu şemaların da çocuklarının yaşam doyumlarını ne düzeyde yordadığına ilişkin iki ayrı hipotetik model oluşturmuştur. Çocuklarla yaptığı çalışmada birinci hipotetik model için 477 veri, ikinci model içinse 403 veri kullanmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Bakır-Aygar (2023) elde edilen bulgular ışığında, annelerin ve babaların evlilik uyumlarının ve ebeveynlik stillerinin çocuklarının erken dönem uyumsuz şemalarını istatistiksel olarak pozitif yönde yordadığını; çalışma grubundaki çocukların erken dönem uyumsuz şemalarının ise yaşam doyumlarını istatistiksel olarak negatif yönde yordadığını, buna karşılık anne ve babaların erken dönem uyumsuz şemalarının çocuklarının erken dönem uyumsuz şemalarını istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordamadığını bildirmiştir.

Karakuloğlu (2022) genç yetişkinlerde şema alanlarının duygu düzenleme güçlüğü düzeylerini yordama durumunu incelemeyi amaçladığı araştırmasında 18-28 yaş arasında 590 katılımcı ile çalışmıştır. İlişkisel tarama modelini kullandığı araştırması sonucunda, zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik şema alanının duygu düzenleme güçlüğü durumunu pozitif yönde yordadığını; kopukluk ve zedelenmiş sınırlar şema alanının ise duygu düzenleme güçlüğü durumunun bir yordayıcısı olmadığının saptandığını bildirmiştir. Karakuloğlu (2022) ayrıca, duygu düzenleme güçlüğü düzeylerinin ve zedelenmiş otonomi alanının cinsiyete göre ve kopukluk, zedelenmiş otonomi ve diğeri yönelimlilik şema alanlarının çocukluk döneminde ailenin algılanan sosyo-ekonomik seviyesi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Köçer ve Öngören (2021) annelerin erken dönem uyumsuz şemalarının çocuklarının davranış problemleri ile ilişkisini incelemeyi amaçladıkları araştırmalarında 48-72 ay arasında çocuğu olan 300 anneyle yaptıkları çalışmada ilişkisel tarama modelini kullanmışlardır. Araştırma sonucunda, iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki varlığına ulaşıldığını bildirmişlerdir.

Altunçanak (2020) okul öncesi öğrencilerinin annelerinin erken dönem uyumsuz şemalarının, çocuklarının davranış problemlerine ve sosyal becerilerine etkisini incelemeyi amaçladığı araştırmasında 3-6 yaş arasında 205 çocuk ve annesiyle ilişkisel tarama yöntemini kullanarak çalışmıştır. Araştırma sonucunda çocukların problem davranışları ile annelerinin erken dönem uyumsuz şemaları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptandığını bildirmiştir.

Tuncer (2019) 8. sınıf erken dönem uyumsuz şemalar ile öznel iyi oluş düzeyi arasındaki ilişkiyi inceliği çalışmasından 564 8. Sınıf öğrencisi ile ilişkisel tarama modelinde bir çalışma yürütmüştür. Araştırmasında, cinsiyet boyutunda kız ve erkek öğrencilerin özel iyi oluş düzeyleri ile erken dönem uyumsuz şemaları arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı ilişki saptandığını bildirmiştir.

Nilüfer ve Çınarbaş (2018) erken dönem uyumsuz şemalar ile algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İlişkisel tarama modelinde olan, yaşları 18-30 arasında 294 katılımcı ile yaptıkları araştırma sonucunda hem anne hem de babanın algılanan olumsuz ebeveynlik stilleri; ayrılma/reddedilme, zedelenmiş sınırlar, zedelenmiş özerklik ve başarısızlık şema alanları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu bildirmiştir.

Sayal (2017) anne babaların erken dönem uyumsuz şemalarının, çocukların davranış sorunları ile ilişkisini incelemeyi amaçladığı araştırmasında çalışma grubunu Eskişehir ilindeki devlet okullarında öğrenim görmekte olan 300 öğrenci ve bu öğrencilerin anne ve babaları ile oluşturmuştur. Sayal (2017) ilişkisel tarama modelini kullandığı araştırması sonucunda çalışma grubundaki annelerin erken dönem uyumsuz şemalarının, çocukların gösterdikleri davranış problemlerinin alt boyutlarını anlamlı derecede yordadığını bildirmiştir. Ayrıca yine babaların erken dönem uyumsuz şemalarının, çocukların gösterdiği davranış problemlerinin alt boyutlarını anlamlı derecede yordadığını bildirmiştir.

Gök (2012) algılanan ebeveynlik biçimleri ile erken dönem uyumsuz şema alanları ve psikolojik iyi oluş düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 18-44 yaş aralığında 404 birey ile çalışmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırma sonucunda şema

alanlarının bu iki değişken arasında aracı rol üstlendiğini; annenin ebeveynlik biçimi, ayrılma-reddedilme şema alanı ve zedelenmiş özerklik şema alanının depresif belirtiler ile pozitif yönde ilişki olduğunu ve algılanan ebeveynlik biçimleri ile ayrılma-reddedilme şema alanları ile yaşam doyumunun ise negatif yönde ilişkili olduğunu bildirmiştir.

Sarıtaş (2007) ergenlik dönemindeki bireylerin psikolojik sorunları ile anne kabul-ret algısı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında 356 lise 2. sınıf öğrenci ile ilişkisel tarama modelinde bir çalışma yapmıştır. Ergen bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının bu ilişkideki aracı rolünü incelemeyi amaçladığı araştırması sonucunda annelerini ret algılayan ergenlerin kabul algılayan ergenlere oranla öfke, olumsuz duygu ve kaygı halini daha yüksek düzeyde yaşadıklarını bildirmiştir. Sarıtaş (2007) ayrıca ergen erken dönem uyumsuz şemalarının aracılık boyutundaki analiz sonuçlarına göre ise uyumsuz şemalar ile anne red algısının ergenlerin yaşadıkları psikolojik sıkıntılar üzerinde önemli düzeyde olumsuz etkileri olduğunu; ergen bireylerin ayrılma-reddedilme şema alanının anne ret algıları ile öfke düzeyleri arasında aracı rol üstlendiğini saptamıştır.

Alanyazın incelendiğinde erken dönem uyumsuz şemaların, psikolojik sorunlar, anneyi kabul-ret algısı, öznel iyi oluş, algılanan ebeveyn biçimleri, romantik ilişkiler, partner şiddeti, anne-babaların erken dönem şemaları, davranış sorunları, duygu düzenleme, ayrılık kaygısı, yaşam doyumu gibi değişkenlerle çalışıldığını görmekteyiz. Araştırmalar genelde ilişkisel tarama türünde yapıldığını çoğunlukla 18 yaş üstü bireylerle çalışıldığı anlaşılmaktadır.

2.3.1.2. Erken dönem uyumsuz şemalar ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar

Gibson ve Francis (2019) anne-kız şemaları ve ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları araştırmaları sonucunda, kız çocuk şemalarının, ebeveynlik biçimleriyle ilişkili olduğunu saptamışlardır. Gibson ve Francis (2019) ayrıca yüksek düzeydeki aşırı korumacı ebeveynlik durumunun, daha yüksek düzeyde kız çocuğu şemasını yordadığı sonucuna ulaşıldığını bildirmişlerdir.

Daemi ve Janbozorgi (2011) annelerin erken dönem uyumsuz şemalarının ve ebeveynlik stillerinin ilköğrencilerinin benlik saygılarına etkisini incelemeyi amaçladıkları araştırmaları sonucunda, annelerin ebeveynlik stilleri ve erken dönem uyumsuz şemaları ile çocuklarının benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu; alt boyutlar incelendiğinde annelerin otoriter ebeveynlik biçimlerinin ve annelerin erken dönem uyumsuz şemaları

arasında, ayrılma-reddedilme alanı, duygusal yoksunluk ve duyguları bastırma alanlarının çocuklarının benlik saygılarının yordayıcıları olduğunu bildirmişlerdir.

Thimm (2010) bireylerde algılanan ebeveynlik biçimleri ile erken dönem uyumsuz şemalar ve kişilik bozukluğu belirtileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı araştırması sonucunda, çalışma grubundaki katılımcıların erken dönem uyumsuz şemalarının, algılanan ebeveynlik biçimleri ve kişilik bozukluğu semptomlarına negatif yönde anlamlı olarak etki ettiğini saptamıştır.

Harris ve Curtin (2002) genç yetişkin bireylerde algılanan geçmişe dönük ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve depresyon belirtileri arasındaki eşzamanlı ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları araştırmaları sonucunda kusurluluk/utanç, yetersiz öz kontrol, kırılganlık ve yetersizlik/aşağılık şema alanları ile ebeveynlik algılarının, depresyon belirtilerine kısmen aracılık ettiğinin saptandığını bildirmişlerdir.

Ball ve Cecero (2001) erken dönem uyumsuz şemalar ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları araştırmaları sonucunda, bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ile sahip oldukları kişilik bozuklukları arasında pozitif yönlü korelasyon bulunduğunu saptamışlardır.

Beach, Sandeen ve O’Leary (1990) erken dönem uyumsuz şemaların evlilik ilişkisi üzerine etkisini incelemeyi amaçladıkları araştırmaları sonucunda, bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının evlilik ilişkilerinde istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı olarak etkilediğini ve buna göre yüksek düzeyde onaylanma ve övgü bekleme gibi şemaların evliliklerde boşanma sürecini tetiklediğini bildirmişlerdir.

Erken dönem uyumsuz şemalarla ilgili yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde erken dönem uyumsuz şemaların romantik ilişki türleri, kişilik bozuklukları, ebeveynlik biçimleri, depresyon, ebeveynlerin erken dönem uyumsuz şemaları gibi değişkenlerle incelenmektedir. Yine yurtdışı çalışmalara bakıldığında ilişkişel tarama modeli ve yetişkin bireyler tercih edilmektedir. Aynı zamanda yurtiçi ve yurtdışında ki çalışmaların konu olarak birbirine benzer içeriklerde olduğunu da görülmektedir.

2.3.2. Bağlanma stilleri ile ilgili araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde bağlanma stilleri ile yurtiçinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara ve sonuçlarına yer verilmiştir.

2.3.2.1. Bağlanma stilleri ile ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalar

İnkaya (2023) romantik ilişkilerde, bireyin partnerinin bağlanma stili ile kendi duygu durumu arasındaki ilişkide kişinin bağlanma stillerinin aracı rolünü incelemeyi amaçladığı araştırması sonucunda, erkek kaygılı bağlanma puanlarının, kadın kaygılı ve kadın kaçınan bağlanma puanlarını pozitif yönde yordadığını ve erkek kaygılı bağlanma puanlarının kadın depresyon puanlarını doğrudan pozitif yönde yordadığını bildirmiştir. İnkaya (2023) ayrıca erkek kaçınan bağlanma puanlarının da kadın kaygılı bağlanma ile erkek depresyon puanları üzerinde tam aracı rol oynadığını saptamıştır.

Onay (2023) genç yetişkin bireylerdeki evlilik kaygısı ve ilişkideki karar verme becerilerinin bağlanma stilleri ile ilişkisini incelemeyi amaçladığı araştırması sonucunda, ilişkide karar verme değişkeninin, kendine güven ve güvenli bağlanma ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkisi bulunurken, ilişkiyi yönetme, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma ile anlamlı ve negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

Çiriş (2022) bireyin depresyonu, sosyal anksiyetesi ve bağlanma stillerinin yeme tutumu ile ilişkisini incelemeyi amaçladığı araştırması sonucunda sosyal kaygı, bağlanma stilleri ve depresyonun yeme tutumunu anlamlı düzeyde yordadığını bildirmiştir.

Aydın (2020) 18 yaş üştü 300 bireyle yaptığı çalışmasında bağlanma stilleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve ayrılık kaygısı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında ilişkisel tarama yöntemini kullanmıştır. Araştırmada güvenli bağlanma ile ayrılık kaygısı arasında negatif yönlü düşük düzey bir anlamlı ilişki bulunmuştur. Korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma türleri ile ayrılık kaygısı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulgulanmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalardan başarısızlık, duyguları bastırma, duygusal yoksunluk, terk edilme ve kusurluluk alt boyutları ile güvenli bağlanma stili arasında negatif yönlü düşük düzeyde, karamsarlık, sosyal izolasyon, onay arayıcılık, bağımlılık, başarısızlık, yetersiz öz denetim, terk edilme, cezalandırılma, tehditler karşısında dayanıksızlık, yüksek standartlar ile

saplantılı bağlanma arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Güldür (2020) romantik kıskançlık ve bağlanma stillerinin romantik ilişkiler arasındaki ilişkiyi incelediği araştırması 18-65 yaş aralığındaki 416 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma ilişkisel araştırma türündedir. Araştırmada yapılan analizler sonucunda bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ile romantik ilişkiler arasında oldukça güçlü bir ilişki olduğu, kaçınan bağlanma stili ile romantik ilişkiyi olumsuz yönde etkilediği ortaya konmuştur.

Majidova ve İpek (2020) yaptıkları çalışmalarında bağlanma stilleri ve evliliğe yönelik tutumunun ilişkisini incelemişlerdir. 18-25 yaş aralığındaki 200 üniversite öğrencisiyle yürütülen araştırma betimsel ve ilişkisel tarama modelindedir. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri, sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, yaş ve ebeveynlerin medeni durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma stili ile evlilik tutumu arasında pozitif ilişki olduğu saptanmıştır.

Subaşı ve Kazan (2020) araştırmalarında çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkin iletişimine etkisini incelemişlerdir. Araştırmaya 22-45 yaşları arasında 324 birey katılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırma sonucunda bağlanma stilleri ile yetişkin iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma stili ile zihinsel beceriler arasında negatif yönlü, güvenli bağlanma ve zihinsel beceriler arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu ortaya konmuştur.

Ermiş (2019) yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin bağlanma stilleri, aile yaşam doyumları ve duygusal özerklik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 997 lise öğrencisinin katıldığı araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırma sonucunda güvenli bağlanma stili ile aile yaşam doyumları arasında pozitif yönlü orta düzeyde, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ile aile yaşam doyumu arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Güvenli bağlanma stili ile duygusal özerklik arasında negatif yönlü düşük düzeyde, kaçınan bağlanma stili ile duygusal özerklik arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ile duygusal özerklik arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Akpınar (2019) üniversite öğrencilerinden oluşan çalışma grubu ile rastgele cinsel yaşantıları, bağlanma stilleri ve yalnızlık algısı ile ilişkisini incelemeyi amaçladığı araştırması sonucunda,

kaçınan bağlanma stiline sahip olan bireylerin tek gecelik ilişkilerle olan anlamlı olarak korelasyonu yüksek düzeyde; kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanmış olan bireylerin ise yalnızlık algısı da anlamlı olarak yüksek düzeyde saptandığını bildirmiştir.

Sümer (2017) 18-61 yaş aralığında bireylerle yaptığı araştırmasında romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, romantik kıskançlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 460 katılımcının bulunduğu araştırma ilişkisel tarama türündedir. Araştırma sonucunda bağlanma stillerinin romantik kıskançlığın önemli bir yordayıcısı olduğu, kaygılı bağlanma arttıkça romantik kıskançlığından arttığını, kaçınan bağlanma arttıkça romantik kıskançlığın azaldığını göstermektedir. Kaçınan bağlanma ile ilişki doyumu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Akar (2012), genç yetişkin bireylerde kimlik statüsü ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı araştırması sonucunda güvenli bağlanma stiline sahip olan öğrenciler ve başarılı kimlik statüsü değişkenleri arasında ve korkulu ve kaçınan bağlanma stili ile moratoryum ve kargaşalı kimlik statüleri arasında anlamlı olarak pozitif yönlü bir ilişki saptandığını bildirmiştir.

İlaslan (2009) annenin bağlanma stiline çocuklarının bağlanma davranışları üzerindeki etkisini incelemeyi amaçladığı araştırması sonucunda güvenli bağlanma stiline sahip annelerin çocuklarının güvenli; saplantılı veya korkulu bağlanma stiline sahip annelerin çocuklarının ise kaçınan bağlanma stiline sahip olduklarını tespit etmiştir.

Bağlanma stilleri ile Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında bağlanma stillerinin ebeveyn bağlanma stilleri, kimlik statüsü, romantik ilişki ve türleri, aile yaşam doyumları, duygusal özerklik, yalnızlık algısı, evliliğe yönelik tutum, yetişkin iletişimi, ayrılık kaygısı, depresyon, karar verme becerileri ile çalışıldığını görmekteyiz. Çalışmalarda çoğunlukla 18 yaş üstü bireyler ve ilişkisel tarama modelinin tercih edildiğini de yukarıda verilen örnek çalışmalarda ortaya konulmuştur.

2.3.2.2. Bağlanma stilleri ile ilgili yurtdışında yapılan araştırmalar

Henschel, Nandrino ve Doba (2020) yetişkin 870 bireyle yaptıkları çalışmada bağlanma stilleri, duygu düzenleme ve empatik yeteneklerin gelişimini incelemiştir. Araştırma

ilişkisel tarama modelindedir. Araştırma sonuçlarına göre kaygılı bireyler, kaçınan ve güvenli bağlanan bireylere göre daha fazla sıkıntı ve kaçma davranışı kullandıklarını bildirmişlerdir.

Meuwly ve Davila (2019) güvensiz bağlanan bireylerin yakın ilişki sürecindeyken tehdit veya sorun olarak algıladıkları bir durum karşısındaki negatif düşünce ve fonksiyonel olmayan duygu düzenleme etkinliklerini incelemeyi amaçladıkları araştırmaları sonucunda, yüksek kaygıya sahip olan gruptaki katılımcılardan içinde bulundukları ilişkiye dair ayrılma senaryosu hayal etmeleri istenmiş ve bu kişilerde hem ilişkilerine hem de kendi benliklerine yönelik negatif düşüncelerin düzeyinin yükseldiği sonucunu bildirmişlerdir.

Passanisi ve diğerleri (2015) genç yetişkinlerde bağlanma, benlik saygısı ve utanma arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları araştırmaları sonucunda, utanma duygusu ile güvenli bağlanma arasında negatif yönlü; korkulu bağlanma ile utanma duygusu arasında ise pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki bulunduğunu saptamışlardır.

Mason, Platts ve Tyson (2005) çalışmalarında, 72 kişilik bir klinik örnekleminde bağlanma ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma, saplantılı ve korkulu bağlanan bireylerin, güvenli ve kayıtsız bağlananlara göre erken dönem uyumsuz şemalarda anlamlı derecede yüksek puanlar elde ettiğini ortaya koymaktadır. Saplantılı bağlanma sergileyen grup, terk edilme, boyun eğicilik ve duygusal yoksunluk şemalarında belirgin şekilde yüksek puanlar almıştır. Korkulu bağlanma biçimi ise hem kendi hem de diğer bireylerle ilgili olumsuz inanışları içeren bir grup olmuş uyumsuz şemaların en fazla gözlemlendiği grup olarak belirlenmiştir.

Mikulincer ve Florian (1995) bireylerdeki bağlanma stillerinin stresli durumlarla baş etme durumuna etkisini incelemeyi amaçladıkları araştırmaları sonucunda, kararsız bağlanan bireylerin stresle baş ederken duygu odaklı baş etme yöntemlerini güvenli ve kaçınan bağlanan bireylere göre daha yüksek oranda kullandıklarını bildirmişlerdir. Mikulincer ve Florian (1995) ayrıca, kaçınan ve kararsız bağlanan bireylerin güvenli bağlanan bireylere oranla bir durumu tehdit olarak algılamaya daha yatkın olduklarını saptamışlardır.

Simpson (1990) romantik ilişki sahibi 144 bireyle yaptığı boylamsal çalışmasında bağlanma stillerinin romantik ilişkiler üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre güvenli bağlanma stili daha fazla ilişki doyumu sağlarken, kaçınan bağlanma stili olumsuz duygularla daha fazla ilişkilendirilmiştir.

Yurtdışında bağlanma stilleri ile yapılan çalışmalara bakıldığında çoğunlukla 18 yaş üstü bireylerle, bağlanma stilleri ile romantik ilişki ve türleri, stres, erken dönem uyumsuz şemalar, benlik saygısı, duygu düzenleme konularının çalışıldığını görmekteyiz.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanı yöntemi, araştırmanın çalışma grubu hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Ayrıca araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile ilgili ayrıntılı bilgi sunulmuş; araştırmanın veri toplama ve analiz süreçlerine ilişkin yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın yöntemi

Bu araştırma bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişim varlığını veya miktarını belirlemeyi hedefleyen bir araştırma modelidir (Karasar, 2014).

3.2.Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 18-60 yaş arasında bulunan 400 gönüllü oluşturmaktadır. Katılımcıların 313'ü (%78,3) kadın, 87'si (21,8) erkektir. Çalışma grubu uygun örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, örneklemin kolay ulaşılabilir örnekleme birimlerinden seçilerek oluşturulmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2020). Araştırmaya katılan bireylerin, anne-baba birlikteliği, romantik ilişkiye sahip olup olmama gibi çeşitli tanımlayıcı bilgileri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Çalışma Grubunda Yer Alan Katılımcıların Sosyo-Demografik Bilgileri ile İlgili Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Sosyo-Ekonomik Durum		
Düşük	255	63.7
Orta	115	2.7
Yüksek	30	7.5
Toplam	400	100
Romantik İlişkiye Sahip Olup Olmama		
Şuan Romantik İlişkiye Sahip	179	44.8
Şuan Romantik İlişkiye Sahip Değil	221	55.3
Toplam	400	100
Anne Çalışma Durumu		
Çalışıyor	88	22
Çalışmıyor	312	78
Toplam	400	100
Anneye duygusal yakınlık		
Düşük	21	5.3
Orta	98	24.5
Yüksek	281	70.3
Toplam	400	100
Babaya duygusal yakınlık		
Düşük	89	22.3
Orta	147	36.8
Yüksek	164	41
Toplam	400	100

3.3. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri

Araştırma verileri Google Form aracılığıyla çevrimiçi iletişim araçları kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama süreci yaklaşık 6 hafta sürmüştür. Bu çalışmada erken dönem uyumsuz şema alanlarını belirleyebilmek için Young Şema Ölçeği Kısa Formundan yararlanılmıştır (Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır, 2009). Bireylerin bağlanma stillerini belirleyebilmek adına Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği (Erzen, 2016) kullanılmıştır. Katılımcıların algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri, romantik ilişki sahip olup olmama durumları, anne çalışma durumu, anneye duyulan duygusal yakınlık ve babaya duyulan duygusal yakınlık gibi çeşitli sosyo-demografik değişkenler ise araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla elde edilmiştir.

3.3.1. Young şema ölçeği kısa form-3

Erken dönem uyumsuz şemaların tespit edilmesi amacıyla kullanılan Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, Jeffrey Young tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin özgün ilk formunda 205 madde ile on altı uyumsuz şema ölçülmektedir. Ölçeğin ikinci formunda 75 madde ile on beş uyumsuz şema ölçülmektedir. Ölçeğin ikinci formuna eklenen cezalandırıcılık, karamsarlık ve onay arayıcılık uyumsuz şemalarıyla birlikte on sekiz uyumsuz şemayı ölçebilen 90 maddelik Young Şema Ölçeği kısa form-3 geliştirilmiştir (Young, 2004; akt. Çakır, 2007). Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmalarında Soygüt ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmada güvenirlik puanı 0.66 ile 0.83 arasında değişmektedir. Cronbach Alpha katsayısı 0.63 ile 0.81 arasında değiştiği bulgulanmıştır (Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır, 2009). Bu çalışmada şema alanlarının Cronbach Alpha katsayıları Kopukluk .90, zedelenmiş otonomi .90, zedelenmiş sınırlar .69, yüksek standartlar .79 ve diğeri yönelimlilik şema alanı katsayısı .81 olarak saptanmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışmasında on dört şema boyutu ve beş şema alanına ulaşılmıştır. Ulaşılan on dört şema boyutu; Yüksek Standartlar, Kusurluluk, Tehditler Karşısında Dayanıksızlık, Cezalandırılma, Terk Edilme, Kendini Feda, İç İç Geçme-Bağımlılık, Ayrıcalıklılık-Yetersiz Öz Denetim, Onay Arayıcılık, Duyguları Bastırma, Duygusal Yoksunluk, Karamsarlık, Başarısızlık, Duygusal Yoksunluk şeklinde belirlenmiştir. Belirlenen beş şema alanı ise Kopukluk, Zedelenmiş Sınırlar, Diğeri Yönelimlilik, Zedelenmiş Otonomi, Yüksek Standartlar şeklindedir (Soygüt ve diğerleri, 2009).

Bu çalışmada analizler beş şema alanına göre yapılmıştır. Öz bildirime dayanan ölçek altılı likert tipindedir. Katılımcılardan kendilerini tanımlarken her madde için 1 ve 6 (1- benim için tamamıyla yanlış, 6- beni mükemmel şekilde tanımlıyor) arasında derecelendirmeleri istenmektedir. Ölçekte kesme puanı belirlenmemiştir ancak ölçekten alınan puanların yüksekliği daha fazla sayıda ve şiddette uyumsuz şemanın varlığına işaret etmektedir (Çakır, 2007).

3.3.2. Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği

Araştırmada bağlanma türlerini belirlemek adına Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği kullanılmıştır. Öz bildirim türünde olan ölçek Erzen tarafından 2016 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin dil-anlam içerik geçerliliği belirlemek için hesaplanan Cohen Kappa puanları .72 ile

.87 olarak bulgulanmıştır. Ölçeğin güvenirliği için hesaplanan Cronbach Alpa katsayıları güvenli bağlanma alt boyutu için .69, kaçınan bağlanma alt boyutu için .80 ve kaygılı-kaçınan bağlanma alt boyutu için .71 olarak saptanmıştır. Bu araştırmada ölçeğin güvenirliği için hesaplanan Cronbach Alpa katsayıları güvenli bağlanma .61, kaçınan .73 ve kaygılı kararsız bağlanma stili .77 olarak saptanmıştır. Toplam 18 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar güvenli, kaçınan ve kaygılı-kaçınan bağlanma stili şeklindedir. Öz bildirime dayalı ölçek beşli likert tipinde olan ölçekte puanlama 1 (kesinlikle katılmıyorum) 5 (kesinlikle katılıyorum) şeklindedir. Ölçek konusunun kuramsal yapısı gereği toplam puan alınamamaktadır ve bu sebeple kesme puanı belirlenememiştir. Ters olarak kodlanmış madde yoktur (Erzen, 2016).

3.3.3.Kişisel bilgi formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmada katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi adına araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Aynı zamanda kişisel bilgi formunda araştırmanın amacı, içeriği, gizliliğe ve gönüllülüğe dair bilgiler, araştırmacının kişisel bilgileri ve araştırmacının iletişim bilgileri yer almaktadır. Formda sosyo-demografik bilgileri elde etme amacıyla algılanan sosyoekonomik düzey, romantik ilişkiye sahip olup olmama, annenin çalışma durumu ve ebeveynlere duyulan duygusal yakınlık düzeyine dair soruların sorulduğu maddeler yer almaktadır.

3.4.Verilerin analizi

Araştırmada verilerin analizi bilgisayar ortamında yardımcı programlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma verilerinin dağılım normalliğini incelemek adına basıklık (Kurtosis) ve çarpıklık (Skewnes) değerlerine bakılmıştır. Mahalanobis Uzaklığı analizi sonucunda 36 adet uç değer veri setinden çıkartılmıştır.

Tablo 4

Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Ölçeğinin Normallik Testi Sonuçları

	N	En küçük değer	En büyük değer	Ortalama	Standart sapma	Çarpıklık	Basıklık
Zedelenmiş Otonomi	400	30	199	63.31	21.86	.39	-.68
Kopukluk	400	23	84	47.11	15.59	.37	-.79
Yüksek Standartlar	400	9	5	29.02	8.52	.17	-.39
Zedelenmiş Sınırlar	400	7	42	22.89	6.63	.27	-.06
Diğeri Yönelimlilik	400	11	62	35.49	10.28	.01	-.37

Tablo incelendiğinde tüm şema alt alanlarında basıklık değerlerinin -.06 ile -.79 arasında ve çarpıklık değerlerinin .01 ile .39 arasında olduğu bulgulanmıştır. Değerlerin -1 ile +1 aralığında olduğu görülmektedir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında olması verilerin normal dağılım gösterdiği yönünde yorumlanmaktadır (Hair ve diğ., 2014).

Tablo 5

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Normallik Testi Sonuçları

	N	En küçük değer	En büyük değer	Ortalama	Standart sapma	Çarpıklık	Basıklık
Güvenli bağlanma	400	13	25	20.34	2.84	-.20	-.69
Kaçınan bağlanma	400	7	27	13.03	4.52	.69	-.03
Kaygılı-kaçınan bağlanma	400	6	29	14.65	5.07	.18	-.48

Tablo incelendiğinde tüm bağlanma stillerinin çarpıklık değerlerinin -.20 ile .69 ve basıklık değerlerinin -.03 ile -.69 aralığında olduğu görülmektedir. Veri seti dağılımının +1 ile -1 aralığında olduğu ve normal dağılım gösterdiği saptanmıştır (Büyüköztürk, 2012).

Genç yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiye bakabilmek adına Pearson korelasyon analizi testi uygulanmıştır. Erken dönem uyumsuz

şemaların ve bağlanma stillerinin anneni çalışma durumu, romantik ilişkiye sahip olma değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Örneklemelerde t Testi ile analiz edilmiştir. Genç yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemaların ve bağlanma stillerinin algılanan sosyo-ekonomik düzey, anneye duygusal yakınlık ve babaya duygusal yakınlık değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. ANOVA sonucunda ortaya çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koyabilmek adına çoklu karşılaştırma testlerinden (post-hoc test) Scheffe testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Erken dönem uyumsuz şemalar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

Katılımcıların erken dönem uyumsuz şema alanları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 6

Betimsel İstatistik Sonuçları ve Korelasyon Analizine İlişkin Sonuçlar

	1	2	3	4	5	6	7	8
Güvenli bağlanma	1							
Kaçınan bağlanma	-.200**	1						
Kaygılı-kaçınan bağlanma	-.274**	.401**	1					
Zedelenmiş otonomi	-.311**	.249**	.591**	1				
Kopukluk	-.369**	.328**	.624**	.785**	1			
Yüksek standartlar	-.119*	.292**	.467**	.579**	.503**	1		
Zedelenmiş sınırlar	-.164*	.370**	.395**	.364**	.361**	.501**	1	
Diğeri yönelimlilik	-.049	-.057	.449**	.598**	.536**	.598**	.336**	1
$\bar{x}$	20.34	13.03	14.65	63.31	47.11	29.02	22.89	35.49
SS	2.84	4.52	5.07	21.86	15.59	8.52	6.63	10.28

**p<0.01
*p<0.05

Büyüköztürk (2012) 'ye göre değişkenler arasındaki korelasyon değeri 0.0-0.30 arasında ise düşük, 0.30-0.70 arasında ise orta ve 0.70-1.00 arasında ise yüksek düzeyde ilişki olarak tanımlanmaktadır. Tablo 6 incelendiğinde güvenli bağlanma stili ile zedelenmiş otonomi şema alanı (r : -.311, p <0.05), kopukluk şema alanı (r : -.36, p <0.05), yüksek standartlar şema alanı (r : -.119, p <0.05) ve zedelenmiş sınırlar şema alanı (r : -.16, p <0.05) arasında negatif yönde

anlamli bir iliski olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma stili ile diğeri yönelimlilik Şema alanı arasında istatistiksel açıdan anlamli bir iliski saptanamamıştır.

Tablo 6 incelendiğinde kaçınan bağlanma stili ile zedelenmiş otonomi Şema alanı ($r: .24$, $p<0.05$), yüksek standartlar Şema alanı ($r: .29$, $p<0.05$), kopukluk Şema alanı ($r: .32$, $p<0.05$) ve zedelenmiş sınırlar Şema alanı ($r: .37$, $p<0.05$) arasında pozitif yönde anlamli bir iliski olduğu görülmektedir. Kaçınan bağlanma stili ile diğeri yönelimlilik Şema alanı arasında istatistiksel olarak anlamli bir iliski bulunamamıştır.

Tablo 6'ya bakıldığında kaygılı-kaçınan bağlanma stili ile zedelenmiş otonomi Şema alanı ($r: .59$, $p<0.05$), kopukluk Şema alanı ($r: .62$, $p<0.05$), yüksek standartlar Şema alanı ($r: .46$, $p<0.05$), zedelenmiş sınırlar Şema alanı ($r: .39$, $p<0.05$) ve diğeri yönelimlilik Şema alanı ($r: .44$, $p<0.05$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamli bir iliski saptanmıştır.

4.2. Erken dönem uyumsuz Şema alanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmesi

Erken dönem uyumsuz Şema alanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucuna göre bulunan anlamli farklılıkların hangi gruplar olduğunu belirlemek adına Scheffe Testi yapılmıştır.

Tablo 7

Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey		N	$\bar{x}$	Levene Testi	Varyans Kaynağı	Kareler Ortalaması	df	F	p
Zedelenmiş Otonomi	Düşük	255	65.29	2.29	Gruplar Arası	1495.13	2	3.16	.043
	Orta	115	59.17						
	Yüksek	30	62.43						
Kopukluk	Düşük	255	48.05	.95	Gruplar Arası	358.74	2	1.47	.229
	Orta	115	45.02						
	Yüksek	30	46.93						
Yüksek Standartlar	Düşük	255	29.53	3.73	Gruplar Arası	269.07	2	3.75	.024
	Orta	115	27.32						

	Yüksek	30	31.166						
Zedelenmiş Sınırlar	Düşük	255	23.25	.94	Gruplar Arası	55.62	2	1.26	.28
	Orta	115	22.40						
	Yüksek	30	21.60						
Diğeri	Düşük	255	36.80	2.67	Gruplar Arası	687.00	2	6.68	.00
Yönelimlilik	Orta	115	32.64						
	Yüksek	30	35.23						

Tablo 7 incelendiğinde şema alanlarından zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve diğeri yönelimliliğin varyansların homojenliğini sağladığı ($p>0.05$), kopukluk ve zedelenmiş sınırların varyansların homojenliğini sağlamadığı ($p<0.05$) görülmektedir. Erken dönem uyumsuz şemaların bireylerin sahip olduğu sosyoekonomik gelir düzeyine göre zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik şema alanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir ($p<0.05$). Zedelenmiş sınırlar ve kopukluk şema alanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). ANOVA sonucunda bulunan anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post-hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 8, Tablo 9 ve Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 8

Zedelenmiş Otonomi Scheffe Testinin Sonuçları

Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey	Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey	Ortalama Fark	Standart Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	6.11	2.44	.04	.1156	12.11
	Yüksek	2.85	4.19	.79	-7.45	13.16
Orta	Düşük	-6.11	2.44	.04	-12.11	-.11
	Yüksek	-3.25	4.45	.76	-14.21	7.69
Yüksek	Düşük	-2.85	4.19	.79	-13.16	7.45
	Orta	3.25	4.45	.76	-7.69	14.21

Scheffe testi sonuçlarına göre, erken dönem uyumsuz şemaların zedelenmiş otonomi alt boyutunda ortaya çıkan farklılaşmanın düşük sosyoekonomik düzeye sahip bireylerle orta düzey sosyoekonomik düzeye sahip bireyler arasındaki iki gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, düşük sosyoekonomik gelire sahip bireylerin zedelenmiş otonomi alt boyutu ortalamalarının, orta düzey sosyoekonomik düzeyde olan bireylerden anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Analiz sonuçlarına göre,

algılanan sosyoekonomik düzeyi düşük olan bireylerin, algılanan sosyoekonomik düzeyi orta olan bireylere göre daha fazla zedelenmiş otonomi şema alanına sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9

Yüksek Standartlar Scheffe Testinin Sonuçları

Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Ortalama Fark	Standart Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	2.21	.95	.06	-.12	4.55
	Yüksek	-1.62	1.63	.60	-5.64	2.38
Orta	Düşük	-2.21	.95	.06	-4.55	.12
	Yüksek	-3.84	1.73	.04	-8.11	.42
Yüksek	Düşük	1.62	1.63	.60	-2.38	5.64
	Orta	3.84	1.73	.04	-.42	8.11

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Scheffe testi sonuçlarına göre erken dönem uyumsuz şemaların yüksek standartlar şema alanında ortaya çıkan farklılaşmanın orta düzey sosyo-ekonomik düzeye sahip bireyler ile yüksek düzey sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin oluşturduğu iki gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan analizler neticesinde yüksek düzeyde sosyoekonomik gelire sahip bireylerin yüksek standartlar şema alanını ortalamalarının, orta düzey sosyoekonomik düzeyde olan bireylerden anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Tablo incelendiğinde algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri yüksek olan bireylerin, algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri orta olan bireylere göre daha fazla yüksek standartlar şema alanına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 10

Diğeri Yönelimlilik Scheffe Testinin Sonuçları

Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Ortalama Fark	Standart Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	4.16	1.13	.00	1.36	6.95
	Yüksek	1.57	1.95	.72	-3.23	6.37
Orta	Düşük	-4.16	1.13	.00	-6.95	-1.36
	Yüksek	-2.58	2.07	.46	-7.69	2.51
Yüksek	Düşük	-1.57	1.95	.72	-6.37	3.23
	Orta	2.58	2.07	.46	-2.51	7.57

Yukarıdaki tabloya bakıldığında sosyo-ekonomik düzeyin diğeri yönelimlilik şema alt grubundaki anlamlı farklılığın düşük ve orta düzey sosyo-ekonomik gelire sahip bireyler arasında olduğu görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda düşük düzey sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin diğeri yönelimlilik şema alt alanı ortalamalarının, orta düzey sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin diğeri yönelimlilik şema alt alanı ortalamalarına göre anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$) Tablo incelendiğinde algılanan sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bireylerin, algılanan sosyo-ekonomik düzeyi orta olan bireylere göre daha fazla diğeri yönelimlilik şema alanına sahip olduğu görülmektedir.

4.3. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin sahip olduğu romantik ilişki varlığına göre incelenmesi

Erken dönem uyumsuz şema alanlarının romantik ilişkiye sahip olma durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde T testi analizi uygulanmıştır.

Tablo 11

Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanlarının Bireylerin Sahip Olduğu Romantik İlişki Varlığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Romantik ilişki N			$\bar{x}$	Levene Testi			Sd	p	95% Güven Aralığı	
				F	p	t			Düşük	Yüksek
Zedelenmiş otonomi	Var	179	59.62	.55	.45	-3.07	398	.00	-10.95	-2.40
	Yok	221	66.30							
Kopukluk	Var	179	44.43	.07	.78	-3.12	398	.00	-7.89	-1.80
	Yok	221	49.28							
Yüksek Standartlar	Var	179	28.96	11.68	.00	-.13	398	.89	-1.79	1.57
	Yok	221	29.07							
Zedelenmiş Sınırlar	Var	179	22.69	.06	.80	-.51	398	.60	-1.66	.96
	Yok	221	23.04							

Diğeri										
Yönelimlilik	Var	179	35.83	9.12	.00	.62	398	.54	-1.40	2.66
	Yok	221	35.20							

Tablo 11 incelendiğinde şema alanlarından zedelenmiş otonomi, kopukluk ve zedelenmiş sınırların varyansların homojenliğini sağladığı ($p>0.05$), yüksek standartlar ve diğeri yönelimliliğin varyansların homojenliğini sağlamadığı ($p<0.05$) görülmektedir. Zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanları romantik ilişkiye sahip olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Zedelenmiş otonomi şeması, romantik ilişkiye sahip olmayan bireylerde ($\bar{x} = 66.30$), romantik ilişkiye sahip olan bireylere göre ($\bar{x} = 59.62$) daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Kopukluk şeması, romantik ilişkiye sahip olmayan bireylerde ($\bar{x} = 49.28$), romantik ilişkiye sahip olan bireylere göre ($\bar{x} = 44.43$) daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Zedelenmiş sınırlar, yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik şema alanları romantik ilişkiye sahip olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

4.4. Erken dönem uyumsuz şema alanları annenin çalışma durumuna incelenmesi

Erken dönem uyumsuz şema alanlarının annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde t testi analizi uygulanmıştır.

Tablo 12

Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

	Anne çalışma durumu	N	$\bar{x}$	Levene Testi			Sd	p	95% Güven Aralığı	
				F	p	t			Düşük	Yüksek
Zedelenmiş otonomi	Çalışıyor	88	68.12	.11	.73	2.39	398	.01	1.12	11.43
	Çalışmıyor	312	61.93			2.41				
Kopukluk	Çalışıyor	88	50.26	.35	.55	2.15	398	.03	.35	7.72
	Çalışmıyor	312	46.22			2.18				

Yüksek Standartlar	Çalışıyor	88	28.98							
	Çalışmıyor	312	29.03	.41	.52	-.04	398	.96	-2.06	1.98
Zedelenmiş Sınırlar	Çalışıyor	88	24.31							
	Çalışmıyor	312	22.48	.48	.48	2.2	398	.02	.26	3.39
Diğeri yönelimlilik	Çalışıyor	88	35.25							
	Çalışmıyor	312	35.55	1.42	.23	-.24	398	.80	-2.75	2.135

Tablo 12'ye bakıldığında zedelenmiş otonomi, kopukluk ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarında varyansların homojenliği sağladığı ($p>0.05$), yüksek standartlar ve diğeri yönelimliliğin varyansların homojenliğini sağlamadığı ($p<0.05$) görülmektedir. Zedelenmiş otonomi, kopukluk ve zedelenmiş sınırlar şema alanları annenin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Zedelenmiş otonomi şeması ($\bar{x}=68.12$), kopukluk şeması ($\bar{x}=50.26$) ve zedelenmiş sınırlar şeması ($\bar{x}=24.31$) annenin çalıştığı bireylerde annenin çalışmadığı bireylere göre daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik şema alanları annenin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

4.5. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin anneye olan duygusal yakınlık düzeyine göre incelenmesi

Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin anneye olan duygusal yakınlık düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucunda anlamlı farklılıkların kaynağını belirlemek adına Scheffe Testi yapılmıştır.

Tablo 13

Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanlarının Bireylerin Anneye Olan Duygusal Yakınlık Düzeyine Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Anneye Duygusal Yakınlık	N	$\bar{x}$	Levene Testi	Varyans Kaynağı	Kareler Ortalaması	df	F	p
Zedelenmiş	Düşük	21	62.09	Gruplar				

otonomi	Orta	98	68.76	.47	Arası	1929.51	2	4.10	.01
	Yüksek	281	61.50						
Kopukluk	Düşük	21	51.00		Gruplar				
	Orta	98	52.45	.18	Arası	2214.21	2	9.49	.00
	Yüksek	281	44.95						
Yüksek standartlar	Düşük	21	27.66		Gruplar				
	Orta	98	30.91	.32	Arası	239.46	2	3.33	.03
	Yüksek	281	28.46						
Zedelenmiş sınırlar	Düşük	21	23.09		Gruplar				
	Orta	98	22.52	.96	Arası	8.94	2	.20	.81
	Yüksek	281	23.00						
Diğeri yönelimlilik	Düşük	21	35.66		Gruplar				
	Orta	98	38.45	2.56	Arası	586.83	2	5.67	.00
	Yüksek	281	34.44						

Tablo 13 incelendiğinde şema alanlarının tümünün varyansların homojenliğini sağladığı görülmektedir ($p>0.05$). Zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik şema alanları anneye olan duygusal yakınlık düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($p<0.05$) Zedelenmiş sınırlar şema alanı anneye olan duygusal yakınlık düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). ANOVA sonucuna göre bulunan anlamlı farklılıkların hangi gruplar olduğunu belirlemek adına post-hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 14, Tablo 15, Tablo 16 ve Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 14

Zedelenmiş Otonomi Scheffe Testinin Sonuçları

Anneye Duygusal Yakınlık	Anneye Duygusal Yakınlık	Ortalama Fark	Standart Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	-6.67	5.21	.44	-19.48	6.14
	Yüksek	.58	4.90	.99	-11.47	12.64
Orta	Düşük	6.67	5.21	.44	-6.14	19.48
	Yüksek	7.25*	2.54	.01	1.00	13.50
Yüksek	Düşük	-.58	4.90	.99	-12.64	11.47
	Orta	-7.25*	2.54	.01	-13.50	-1.00

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Scheffe testi sonuçlarına göre erken dönem uyumsuz şemaların zedelenmiş otonomi şema alanında ortaya çıkan farklılaşmanın anneye duygusal

yakınlığı orta düzey olan bireyler ile yüksek düzeyde anneye duygusal bağlılık hissedenden bireylerin oluşturduğu iki gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan analizler neticesinde anneye duygusal yakınlığı orta düzey bireylerin zedelenmiş otonomi şema alanı ortalamalarının, yüksek düzey anneye duygusal bağlılık hissedenden bireylerden anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$)

Tablo 15

Kopukluk Scheffe Testinin Sonuçları

Anneye Duygusal Yakınlık	Anneye Duygusal Yakınlık	Ortalama Fark	Standart Hata	<i>p</i>	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	-1.45	3.67	.92	-10.48	7.56
	Yüksek	6.04	3.45	.21	-2.44	14.53
Orta	Düşük	1.45	3.67	.92	-7.56	10.48
	Yüksek	7.50*	1.79	.00	3.10	11.90
Yüksek	Düşük	-6.04	3.45	.21	-14.53	2.44
	Orta	-7.50*	1.79	.00	-11.90	-3.10

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Scheffe testi sonuçlarına göre erken dönem uyumsuz şemaların kopukluk şema alanında ortaya çıkan farklılaşmanın anneye duygusal yakınlığı orta düzey olan bireyler ile yüksek düzeyde anneye duygusal bağlılık hissedenden bireylerin oluşturduğu iki gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan analizler neticesinde anneye duygusal yakınlığı orta düzey bireylerin kopukluk şema alanı ortalamalarının, yüksek düzey anneye duygusal bağlılık hissedenden bireylerden anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 16

Yüksek Standartlar Scheffe Testinin Sonuçları

Anneye Duygusal Yakınlık	Anneye Duygusal Yakınlık	Ortalama Fark	Standart Hata	<i>p</i>	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	-3.25	2.03	.28	-8.26	1.75

	Yüksek	-.79	1.91	.91	-5.50	3.91
Orta	Düşük	3.25	2.03	.28	-1.75	8.26
	Yüksek	2.45*	.99	.04	.011	4.90
Yüksek	Düşük	.79	1.91	.91	-3.91	5.50
	Orta	-2.45*	.99	.04	-4.90	-.01

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Scheffe testi sonuçlarına göre erken dönem uyumsuz şemaların yüksek standartlar şema alanında ortaya çıkan farklılaşmanın anneye duygusal yakınlığı orta düzey olan bireyler ile yüksek düzeyde anneye duygusal bağlılık hisseden bireylerin oluşturduğu iki gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan analizler neticesinde anneye duygusal yakınlığı orta düzey bireylerin yüksek standartlar şema alanı ortalamalarının, yüksek düzey anneye duygusal bağlılık hisseden bireylerden anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$)

Tablo 17

Diğeri Yönelimlilik Scheffe Testinin Sonuçları

Anneye Duygusal Yakınlık	Anneye Duygusal Yakınlık	Ortalama Fark	Standart Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	-2.79	2.44	.52	-8.79	3.21
	Yüksek	1.22	2.29	.86	-4.42	6.87
Orta	Düşük	2.79	2.44	.52	-3.21	8.79
	Yüksek	4.01*	1.19	.00	1.08	6.94
Yüksek	Düşük	-1.22	2.29	.86	-6.87	4.42
	Orta	-4.01*	1.19	.00	-6.94	-1.08

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Scheffe testi sonuçlarına göre erken dönem uyumsuz şemaların diğeri yönelimlilik şema alanında ortaya çıkan farklılaşmanın anneye duygusal yakınlığı orta düzey olan bireyler ile yüksek düzeyde anneye duygusal bağlılık hisseden bireylerin oluşturduğu iki gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan analizler neticesinde anneye duygusal yakınlığı orta düzey bireylerin diğeri yönelimlilik şema alanı

ortalamlarının, yüksek düzey anneye duygusal bağıllık hissedenden bireylerden anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$)

4.6. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin babaya olan duygusal yakınlık düzeyine göre incelenmesi

Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin babaya olan duygusal yakınlık düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucunda anlamlı farklılıkların kaynağını belirlemek adına Scheffe Testi yapılmıştır.

Tablo 18

Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Babaya Olan Duygusal Yakınlık Düzeyine Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Babaya Duygusal Yakınlık		N	$\bar{x}$	Levene Testi	Varyans Kaynağı	Kareler Ortalaması	df	F	p
Zedelenmiş Otonomi	Düşük	89	63.39	1.03	Gruplar arası	1434.36	2	3.03	.04
	Orta	147	66.50						
	Yüksek	164	60.42						
Kopukluk	Düşük	89	49.19	.43	Gruplar arası	1837.08	2	7.81	.00
	Orta	147	49.89						
	Yüksek	164	43.48						
Yüksek Standartlar	Düşük	89	29.00	.11	Gruplar arası	.64	2	.00	.99
	Orta	147	29.09						
	Yüksek	164	28.96						
Zedelenmiş Sınırlar	Düşük	89	22.64	.17	Gruplar arası	12.55	2	.28	.75
	Orta	147	22.70						
	Yüksek	164	23.18						
Diğeri Yönelimlilik	Düşük	89	35.34	1.15	Gruplar arası	25.95	2	.24	.78
	Orta	147	35.95						
	Yüksek	164	35.15						

Tablo incelendiğinde şema alanlarının tümünün varyansların homojenliğini sağladığı ($p > 0.05$) görülmektedir. Zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanları babaya olan duygusal yakınlık düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Zedelenmiş sınırlar, yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik şema alanları ise babaya olan duygusal yakınlık düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($p > 0.05$). ANOVA sonucuna göre bulunan anlamlı

farklılıkların hangi gruplar olduğunu belirlemek adına post-hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 19 ve Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 19

Zedelenmiş Otonomi Scheffe Testinin Sonuçları

Babaya duygusal yakınlık	Babaya duygusal yakınlık	Ortalama Fark	Standart Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	-3.11	2.92	.56	-10.28	4.06
	Yüksek	2.97	2.86	.58	-4.06	10.00
Orta	Düşük	3.11	2.92	.56	-4.06	10.28
	Yüksek	6.08*	2.47	.04	.01	12.15
Yüksek	Düşük	-2.97	2.86	.58	-10.00	4.06
	Orta	-6.08*	2.47	.04	-12.15	-.01

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Scheffe testi sonuçlarına göre erken dönem uyumsuz şemaların zedelenmiş otonomi şema alanında ortaya çıkan farklılaşmanın babaya duygusal yakınlığı orta düzey olan bireyler ile yüksek düzeyde anneye duygusal bağlılık hisseden bireylerin oluşturduğu iki gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan analizler neticesinde babaya duygusal yakınlığı orta düzey bireylerin zedelenmiş otonomi şema alanı ortalamalarının, yüksek düzey anneye duygusal bağlılık hisseden bireylerden anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 20

Kopukluk Scheffe Testinin Sonuçları

Babaya duygusal yakınlık	Babaya duygusal yakınlık	Ortalama Fark	Standart Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	-.70	2.05	.94	-5.76	4.36
	Yüksek	5.70*	2.01	.01	.74	10.66
Orta	Düşük	.70	2.05	.94	-4.36	5.76
	Yüksek	6.40*	1.74	.00	2.12	10.68
Yüksek	Düşük	-5.70*	2.01	.01	-10.66	-.74
	Orta	-6.40*	1.74	.00	-10.68	-2.12

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Scheffe testi sonuçlarına göre erken dönem uyumsuz şemaların kopukluk şema alanında ortaya çıkan farklılaşmanın babaya duygusal yakınlığı düşük düzey olan bireyler ile yüksek düzeyde babaya duygusal bağlılık hisseden bireylerin ve

babaya duygusal yakınlığı orta düzey olan bireyler ile yüksek düzeyde babaya duygusal bağlılık hisseden bireylerin olduğu gruplardan kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan analizler neticesinde babaya duygusal yakınlığı düşük düzey bireylerin kopukluk şema alanı ortalamalarının, yüksek düzey babaya duygusal bağlılık hisseden bireylerden anlamlı olarak yüksek olduğu, babaya duygusal yakınlığı orta düzey bireylerin kopukluk şema alanı ortalamalarının, yüksek düzey babaya duygusal bağlılık hisseden bireylerden anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

4.7. Bağlanma stillerinin bireylerin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmesi

Bağlanma stillerinin bireylerin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucunda anlamlı farklılıkların kaynağını belirlemek adına Scheffe Testi yapılmıştır.

Tablo 21

Bağlanma Stillerinin Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey		N	$\bar{x}$	Levene Testi	Varyans Kaynağı	Kareler Ortalaması	Df	F	p
Güvenli Bağlanma	Düşük	255	20.31	2.50	Gruplar Arası	12.04	2	.74	.47
	Orta	115	20.53						
	Yüksek	30	19.83						
Kaçınan Bağlanma	Düşük	255	13.03	1.59	Gruplar Arası	1.13	2	.028	.97
	Orta	115	12.98						
	Yüksek	30	13.20						
Kaygılı Bağlanma	Düşük	255	15.33	.37	Gruplar Arası	329.94	2	6.58	.00
	Orta	115	13.43						
	Yüksek	30	13.50						

Tablo 21 incelendiğinde bağlanma stillerinin tümünün varyansların homojenliğini sağladığı ($p>0.05$) görülmektedir. Kaçınan bağlanma stilini algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$) Güvenli ve kaygılı bağlanma

stillerinin algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Tek yönlü Varyans Analizi sonucuna göre bulunan anlamlı farklılıkların hangi gruplar olduğunu belirlemek adına post-hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22

Kaygılı Bağlanma Scheffe Testinin Sonuçları

Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey	Ortalama Fark	Standart Hata	<i>p</i>	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	1.90	.56	.00	.52	3.28
	Yüksek	1.83	.96	.16	-.53	4.21
Orta	Düşük	-1.90	.56	.00	-3.28	-.52
	Yüksek	-.06	1.02	.99	-2.58	2.45
Yüksek	Düşük	-1.83	.96	.16	-4.21	.53
	Orta	.06	1.02	.99	-2.45	2.58

Tablo 22 incelendiğinde kaygılı bağlanma stilinde ortaya çıkan anlamlı farklılaşmanın düşük algılanan sosyo-ekonomik düzey ile orta algılanan sosyo-ekonomik düzey arasındaki iki gruptan kaynaklandığı görülmektedir ($p<0.05$). Yapılan analizler sonucunda düşük algılanan sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin ortalamalarının, orta algılanan sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin ortalamalarından anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

4.8. Bağlanma stillerinin bireylerin sahip olduğu romantik ilişki varlığına göre incelenmesi

Bağlanma stillerinin romantik ilişkiye sahip olma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde T testi analizi yapılmıştır.

Tablo 23

Bağlanma Stillerinin Romantik İlişkiye Sahip Olma Durumu Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

	Romantik İlişkiye Sahip Olma Durumu	N	$\bar{x}$	Levene Testi			Sd	p	95% Güven Aralığı	
				F	p	t			Düşük	Yüksek
Güvenli bağlanma	Var	179	20.54	1.27	.26	1.27	398	.20	-1.19	.92
	Yok	221	20.17							
Kaçınan bağlanma	Var	179	12.90	.35	.55	-.51	398	.60	-1.13	.66
	Yok	221	13.14							
Kaygılı bağlanma	Var	179	13.34	4.68	.03	-4.75	398	.00	-3.34	-1.38
	Yok	221	15.71							

Yukarıdaki tablo incelendiğinde tüm bağlanma stillerinin varyansların homojenliğini sağladığı görülmektedir ($p>0.05$). Güvenli ve kaçınan bağlanma stili ile romantik ilişkiye sahip olma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmazken ($p>0.05$); kaygılı bağlanma stili ile romantik ilişkiye sahip olma durumu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Kaygılı bağlanma stili romantik ilişkiye sahip olmayan bireylerde ($\bar{x}=15.71$), romantik ilişkiye sahip olan bireylere göre ($\bar{x}=13.34$) daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

4.9. Bağlanma stillerinin anne çalışma durumuna göre incelenmesi

Bağlanma stillerinin annenin çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemelerde T testi analizi uygulanmıştır.

Tablo 24

Bağlanma Stillerinin Annenin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

	Annenin çalışma durumu	N	$\bar{x}$	Levene Testi			Sd	p	95% Güven Aralığı	
				F	p	t			Düşük	Yüksek
Güvenli bağlanma	Çalışıyor	88	19.92	2.26	.13	-1.56	398	.11	-1.21	.13
	Çalışmıyor	312	20.45							
Kaçıran bağlanma	Çalışıyor	88	13.80	.22	.59	1.81	398	.07	-.08	2.60
	Çalışmıyor	312	12.81							
Kaygılı bağlanma	Çalışıyor	88	15.04	1.46	.22	.82	398	.41	-.70	1.70
	Çalışmıyor	312	14.54							

Yukarıdaki tabloya bakıldığında tüm bağlanma stillerinde varyansların homojenliğini sağladığı ($p>0.05$) görülmektedir. Bağlanma stillerinin tümünün annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

4.10. Bağlanma stillerinin bireylerin anneye olan duygusal yakınlık düzeyine incelenmesi

Bağlanma stillerinin bireylerin anneye olan duygusal yakınlık düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü Varyans Analizi sonucunda anlamlı farklılıkların kaynağını belirlemek adına Scheffe Testi yapılmıştır.

Tablo 25

Bağlanma Stillerinin Bireylerin Anneye Olan Duygusal Yakınlık Düzeyine Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Anneye Olan Duygusal Bağlılık		N	$\bar{x}$	Levene Testi	Varyans Kaynağı	Kareler Ortalaması	df	F	p
Güvenli Bağlanma	Düşük	21	19.04	1.09	Gruplar arası	64.03	2	8.17	.00
	Orta	98	19.58						
	Yüksek	281	20.70						
Kaçınan Bağlanma	Düşük	21	12.19	.77	Gruplar arası	9.25	2	.45	.63
	Orta	98	12.93						
	Yüksek	281	13.13						
Kaygılı Bağlanma	Düşük	21	14.23	.36	Gruplar arası	53.75	2	2.09	.12
	Orta	98	15.56						
	Yüksek	281	14.36						

Tablo 24 incelendiğinde bağlanma stillerinin tümünün varyansların homojenliğini sağladığı ($p>0.05$) görülmektedir. Güvenli bağlanma stili anneye olan duygusal yakınlık düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Kaçınan ve kaygılı bağlanma stilleri anneye olan duygusal yakınlık düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda bulunan anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post-hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26

Güvenli Bağlanma Scheffe Testinin Sonuçları

Anneye Duygusal Yakınlık	Anneye Duygusal Yakınlık	Ortalama Fark	Standart Hata	p	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	-.53	.67	.73	-2.18	1.12
	Yüksek	-1.65*	.63	.03	-3.20	-.09
Orta	Düşük	.53	.67	.73	-1.12	2.18
	Yüksek	-1.11*	.32	.00	-1.92	-.31
Yüksek	Düşük	1.65*	.63	.03	.09	3.20
	Orta	1.11*	.32	.00	.31	1.92

Tablo 26’ya bakıldığında güvenli bağlanma stilinin bireylerin anneye olan duygusal bağlılıklarının düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Scheffe testi analizlerine göre anneye olan duygusal yakınlığı yüksek düzeyde olan güvenli bağlanma

stiline sahip bireylerin ortalamalarının, düşük düzeyde anneye duygusal yakınlık gösteren güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ortalamalarından yüksek olduğu saptanmıştır. Yine tablo incelendiğinde anneye olan duygusal yakınlığı yüksek düzeyde olarak belirten güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ortalamalarının, orta düzeyde anneye duygusal yakınlık gösteren güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ortalamalarından yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

4.11. Bağlanma stillerinin bireylerin babaya olan duygusal yakınlık düzeyine göre incelenmesi

Bağlanma stilleri bireylerin babaya olan duygusal yakınlık düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü Varyans Analizi sonucunda anlamlı farklılıkların kaynağını belirlemek adına Scheffe Testi yapılmıştır.

Tablo 27

Bağlanma Stillerinin Bireylerin Babaya Duygusal Yakınlık Düzeyine Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Babaya Olan Duygusal Yakınlık	N	$\bar{x}$	Levene Testi	Varyans Kaynağı	Kareler Ortalaması	df	F	p
Güvenli Bağlanma	Düşük 89 Orta 147 Yüksek 164	19.51 19.87 21.20	.17	Gruplar arası	108.02	2	14.18	.00
Kaçınan Bağlanma	Düşük 89 Orta 147 Yüksek 164	12.50 13.10 13.25	3.22	Gruplar arası	16.88	2	.82	.44
Kaygılı Bağlanma	Düşük 89 Orta 147 Yüksek 164	14.77 15.27 14.03	.68	Gruplar arası	60.61	2	2.37	.09

Tablo 27 incelendiğinde bağlanma stillerinin tümünün varyansların homojenliğini sağladığı ($p>0.05$) görülmektedir. Güvenli bağlanma stili babaya duygusal yakınlık düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Kaçınan ve kaygılı bağlanma stilleri babaya duygusal yakınlık düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık

göstermemektedir ($p>0.05$). Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda bulunan anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post-hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28

Güvenli Bağlanma Scheffe Testinin Sonuçları

Babaya Duygusal Yakınlık	Babaya Duygusal Yakınlık	Ortalama Fark	Standart Hata	<i>p</i>	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	-.35	.37	.63	-1.26	.55
	Yüksek	-1.69*	.36	.00	-2.58	-.79
Orta	Düşük	.35	.37	.63	-.55	1.26
	Yüksek	-1.33*	.31	.00	-2.10	-.56
Yüksek	Düşük	1.69*	.36	.00	.79	2.58
	Orta	1.33*	.31	.00	.56	2.10

Yukarıdaki tablo incelendiğinde güvenli bağlanma stilinin bireylerin babaya duygusal yakınlıklarına göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Scheffe testi analizlerine göre babaya duygusal yakınlığı yüksek olan güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ortalamalarının, düşük düzeyde babaya duygusal yakınlık gösteren güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ortalamalarından yüksek olduğu saptanmıştır. Yine tablo incelendiğinde babaya duygusal yakınlığı yüksek olan güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ortalamalarının, orta düzeyde babaya duygusal yakınlık gösteren güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ortalamalarından yüksek olduğu saptanmıştır ($p< 0.05$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve tartışma

5.1.1. Erken dönem uyumsuz şemalar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Erken dönem uyumsuz şemalar yaşamın ilk dönemlerinde birey ve bireyin bakımını veren kişi ile ilişkisi sonucunda şekillenmektedir. Bu ilişkinin biçimi ise bireyin bağlanma biçimini oluşturmaktadır. Nitekim bağlanma stili bireyin yaşamın erken dönemlerinde bakım veren ile kurduğu etkileşim ve ilişki biçimidir. (Ainsworth ve Bowlby, 1991; Soygüt ve ark., 2009). Bu bağlamda erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri çeşitli değişkenler bağlamında bir çok defa araştırılmış ve bulgulanmıştır (Eşici ve Özbay, 2020; Haspolat, Anafarta-Şendağ, 2018; Gör ve diğ., 2017; Gökçe ve diğ., 2017; Yurtsever ve Sütçü, 2017). Erken dönem uyumsuz şemaların oluşmasında bireyin karşılanamayan önemli ihtiyaçlarından birisi güvenli bağlanmadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2021). Bu sebeple bu araştırmada bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizler ışığında erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Güvenli bağlanma gerçekleştiremeyen bireylerin uyumsuz şemalar oluşturması literatür ile uyumludur. Bu araştırmada bireylerin güvenli bağlanma düzeylerinin arttıkça zedelenmiş otonomi, kopukluk yüksek standartlar ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarına sahip olma düzeylerinin azaldığı, kaçınan bağlanma düzeyleri arttıkça zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar ve zedelenmiş sınırlar şema alanına sahip olma düzeyleri arttığı, kaygılı-kaçınan bağlanma stilleri arttıkça zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar ve diğeri yönelimlilik şemalarının da arttığı bulgulanmıştır. Karpuz-İlericiler (2015) yaptığı araştırmada zedelenmiş otonomi, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar şema alanları ile kaygılı kaçınan bağlanma stili arasında ve zedelenmiş otonomi ve kaçınan bağlanma stili arasında anlamlı farklılıklar tespit etmiştir. Bu sonuçlar mevcut araştırmayı destekler niteliktedir.

Araştırmamızda güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin daha az zedelenmiş otonomi şemasına sahip oldukları bulgulanmıştır. Güvenli bağlanma stili ve zedelenmiş otonomi şeması arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler kendilerine olumlu yaklaşıma sahiptirler. Kendilerine olumlu yaklaşımları sayesinde kendilerini sevmeye ve güvenilmeye değer olarak görmektedirler. Sınır koymakta ve kişisel ihtiyaçlarını belirlemede sorun yaşamazlar (Griffin ve Bartholomew, 1994). Araştırma olgularından zedelenmiş otonomi şemasına sahip bireyler kendilerine yönelik olumsuz bir yaklaşım sergilemektedirler. Kişisel ihtiyaçlarını ve sınırlarını belirleme de zorluk yaşarlar. Bu bilgiler bireysel sınırlar konusunda zorluk yaşayan zedelenmiş otonomi şema alanı ile olumlu benlik yapılanması ve sağlıklı sınırlar koyabilen güvenli bağlanma stili arasındaki negatif yönlü ilişkiyi açıklamaktadır. Çakır (2014) kadın ve erkekler üzerinde yaptığı araştırmasında hem kadın hem erkeklerde zedelenmiş otonomi azaldıkça güvenli bağlanmanın arttığını bulgulanmıştır. Bu sonuçlar bizim araştırmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmamızda güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin daha az kopukluk şemasına sahip oldukları bulgulanmıştır. Güvenli bağlanma stili ve kopukluk şeması arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler başkalarına karşı olumlu yaklaşım sergilemektedirler. Kendilerini ve başkalarını sevmeye layık görürler ve yakın ilişki kurabilirler. Araştırma olgularından kopukluk şema alanına sahip bireyler sağlıklı bağlanma gerçekleştiremezler ve yakın ilişkilerden kaçınırlar (Griffin ve Bartholomew, 1994). Bu veriler rahatça yakın ilişki kurabilen güvenli bağlanma stili ve yakın ilişkilerden kaçınan kopukluk şema alanı arasındaki negatif yönlü ilişkiyi açıklamaktadır. Çakır (2014) yaptığı araştırmasında aynı sonuca ulaşmıştır.

Mevcut araştırmada güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin daha az yüksek standartlar şemasına sahip oldukları bulgulanmıştır. Güvenli bağlanma stili ve yüksek standartlar şema alanı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler olumlu benlik algısının katkısıyla kendilerine karşı öz şefkatli davranabilirler. Yüksek standartlar şema alanına sahip bireyler ise hem kendilerine hem de çevreye karşı katı kurallara sahiptirler. Performanslarına yönelik içselleştirilmiş yüksek seviyede kuralları vardır. Bu katılık ilişkilerinde sağlıklı sınırları ve bağlanmayı engellediği, içten ve spontan olmakta zorlandıkları için yakın ilişki kurmakta da zorlanabilecekleri şeklinde yorumlanabilir. Çeri (2009) kadınlarla yaptığı araştırmasında güvenli bağlanma stili ile yüksek standartlar şema alanı arasında negatif yönlü ilişki saptamıştır. İki araştırmanın örneklemini farklıdır ancak ulaşılan sonuçlar birbirini desteklediği söylenebilir.

Araştırmamızda güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin daha az zedelenmiş sınırlar şema alanına sahip oldukları bulgulanmıştır. Güvenli bağlanma stili ve zedelenmiş sınırlar şema alanı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Güvenli bağlanan bireyler aynı zamanda sağlıklı sınırlara sahip olan bireylerdir. Kişisel sınırlarını bilir ve koruyabilirler. Yaşamlarını sağlıklı sınırlar çerçevesinde düzenlerler. Başa çıkma stilleri sağlıklı ve işlevseldir. Kişisel uzlaşmayı, yapıcı ve esnek olmayı başarabilirler (Shaver ve Mikulincer, 2002). Zedelenmiş sınırlar şema alanına sahip bireyler iletişim kurmada, sağlıklı başa çıkma stilleri ve sağlıklı tepkiler oluşturmada zorluk çekerler. Ya kendi sınırlarını ya da karşısındaki bireyin sınırlarını ihmal ederler. Bu bilgiler doğrultusunda sağlıklı sınırlar çizen güvenli bağlanma stiline sahip bireyler ile sağlıklı sınırlar konusunda zorlanan zedelenmiş sınırlar şema alanı arasında negatif yönlü ilişkiyi açıklamaktadır. Çakır (2014) araştırmasında hem kadın hem erkeklerde aynı sonuçlara ulaşmıştır. Bu sonuçlar mevcut araştırmayı destekler niteliktedir.

Mevcut araştırmada yapılan analizler sonucunda kaçınan bağlanma stili ile zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar ve zedelenmiş sınırlar şema alanları ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Kaçınan bağlanma stili ile kopukluk şema alanı arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Kopukluk şema alanına sahip bireyler yakın ilişki de bulunmak istemezler, güvenli bağlanma gerçekleştiremezler bu sebeple ilişki içerisinde ihtiyaçlarının samimiyetle ve spontan şekilde karşılanacağına inanmazlar (Arslan, 2016). Evli bireylerde yapılan bir çalışmada kaçınan bağlanma ile kopukluk şema alanı ile orta düzey pozitif ilişki olduğu saptanmıştır (Arı, 2015). Bu araştırma sonuçları bizim araştırmamızı destekler niteliktedir.

Kaçınan bağlanma stili ile zedelenmiş otonomi şema alanı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Zedelenmiş otonomi şema alanına sahip bireyler bireysel bağımsızlığı kazanma konusunda yetersizdirler. Bireyin hayatta kalma, bağımsız hareket etme, diğerlerinden ayrılma konusunda kendine yönelik olumsuz inançları vardır (Young, Klosko ve Weishaar, 2021). Bu olumsuz inançlar doğrultusunda birey ilişkide bulunmaktan kaçınabilir. Bu bağlamda kaçınan bağlanma stili ile zedelenmiş otonomi arasındaki ilişkiyi açıklayabilir. Araştırma sonuçları literatür ile tutarlılık göstermektedir.

Kaçınan bağlanma stili ile yüksek standartlar şema alanı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulgulanmıştır. Yüksek standartlar şema alanına sahip bireyler kendilerini haklı görme eğilimindedirler. Katı içsel kuralları vardır. Esnekliğe pek izin vermezler (Çakır, 2014). Bu katı

kurallar neticesinde bireylerin ilişkide spontan davranmadıkları için ilişki içerisinde olmaktan kaçınabilirler. Bu bilgiler ışığında kaçınan bağlanma stili ve yüksek standartlar şema alanı arasındaki ilişki literatür ile uyusmaktadır.

Kaçınan bağlanma stili ile zedelenmiş sınırlar şema alanı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Zedelenmiş sınırlar şema alanına sahip bireyler kendilerinin ve başkalarının haklarını tanıma, içselleştirme, sınırları bilme ve belirleme gibi konularda yetersizdirler. Dışarıdan hak bilmez, sorumluluk almaz, narsistik bireyler olarak görülebilirler (Köse, 2017). Bu bireylerin kaçınan bağlanma stili ile olan ilişkisi uyumsuz başa çıkma stillerinden kaçınmacı yaklaşım ile açıklanabilir.

Sağlıklı, güvenli bağlanmanın gerçekleşmesi için bebeğin, tutarlı, devamlı, hassas ve her zaman ulaşılabilir bir bakım verene ihtiyacı vardır. Aksi halde güvenli olmayan (kaçınan, kaygılı) bağlanma gerçekleşecektir. (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Erken dönem uyumsuz şemaların oluşmasında da yine bebeğin ihtiyaçlarının tutarlı, duyarlı ve süreklilik arz eden şekilde olmamasının önemli bir yeri vardır. (Young, Klosko ve Weishaar, 2021). Bu bilgiler doğrultusunda güvenli bağlanmanın gerçekleşmediği bireylerde uyumsuz şema alanlarının olması beklenilebilir. Araştırmamızda ise kaygılı bağlanma stili ile tüm şema alanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu bulgular literatür ile uyumluluk göstermektedir. Bintaş-Zörer çalışmasında güvensiz bağlanma stilleri ve tüm şema alanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulgulanmıştır. Platt, Mason ve Tyson (2005) çalışmalarında kaygılı bağlanma stili ile tüm şema alanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan başka bir çalışmada Ekşim (2016) ve Arı (2015) çalışmasında kaygılı bağlanma stili ve tüm şema alanları arasında pozitif yönlü ilişki saptamıştır.

Güvensiz bağlanma stilleri olarak gruplayabileceğimiz kaçınan ve kaygılı bağlanma stilleri ile şema alanları ilişkisine baktığımızda sadece diğeri-yönelimlilik şema alanında bir farklılaşma olduğu görmekteyiz. Yapılan analizlerde kaçınan bağlanma stili ile diğeri-yönelimlilik şema alanı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılamamıştır. Ancak kaygılı bağlanma stili ile diğeri-yönelimlilik şema alanı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler başkalarına karşı hissedilen ihtiyacı reddeler, yakın ilişkilerden uzak durmayı ve sosyal ve bireysel tüm temaslardan kaçınmayı tercih ederler (Görünmez, 2006). Diğeri-yönelimlilik şema alanında bireyler kendi ihtiyaçlarından ziyade karşı tarafın ihtiyaçlarına odaklanırlar. Yaşamlarının merkezine başka bireyleri koyarak kendilerini geri

plana atarlar. Bu ilişki kurmayı reddeden kaçınan bağlanma stili ile ilişkide tüm yatırımı karşı tarafa yapan diğeri-yönelimlilik şema alanı ile anlamlı bir ilişki saptanmaması literatür ile uyduğu görülmektedir. Kaygılı bağlanan bireylerin ilişki nesnesini kaybetmekten korktukları için ilişki öznesini kaybetmemek adına fazlaca yatırım yapması diğeri yönelimlilik şema alanıyla kaygılı bağlanma stili arasında ki pozitif yönlü ilişkiyi açıklayabilir. Nitekim araştırmalara bakıldığında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonuçlarından güvenli bağlanma ve diğeri yönelimlilik şema alanı arasında saptanan negatif yönlü ilişki yine bu hipotezi doğrular niteliktedir. Cevheroğlu ve Say (2021) yaptığı araştırmada diğeri yönelimlilik şemasının kaygılanan bağlanma arttıkça arttığını bulgulamıştır. Yapılan başka araştırmalarda kaygılı bağlanma ve diğeri yönelimlilik şema alanı arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir (Bosmans, Braet ve Vlierberghe, 2010; Mason, Platts ve Tyson, 2005). Diğeri yönelimlilik şema alanı olan bireylerin kaygılı bağlanma gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu sonuçlar mevcut araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir.

5.1.2. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzeyine yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Bireylerin sahip oldukları sosyo-ekonomik koşulların hayatlarında yaşam kalitesinden, yaşam süresine, yalnızlık düzeylerini, yaşam doyumlarını, sağlıklı yaşam biçimlerini ve bir çok alanı etkilediği bulgulanmıştır (Hudaynazarova ve diğ., 2021; Boylu ve Paçacıoğlu, 2016; Tümkaya, Çelik ve Aybek, 2011; Özyazıoğlu ve diğ., 2011; Tüylüoğlu ve Tekin, 2009). Ebeveynlerin sahip olduğu koşulların çocuklarıyla ilişkisini etkileyeceği düşünülerek algılanan sosyo-ekonomik düzey ile erken dönem uyumsuz şema alanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda erken dönem uyumsuz şemaların bireylerin sahip olduğu sosyoekonomik gelir düzeyine göre zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik şema alanlarında istatistiksel olarak anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Boysan (2012) araştırmasında gelir düzeyinin zedelenmiş otonomi şemasıyla anlamlı farklılık gösterdiğini bulgulamıştır. Araştırmada farklılığın kaynağı yüksek gelir düzeyi olarak saptanmıştır. Yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin ortalamaları diğer düzeylerden yüksek bulunmuştur.

Algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri yüksek olan bireylerin, algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri orta olan bireylere göre daha fazla yüksek standartlar şema alanına sahip olduğu görülmektedir. Öztürk (2019) yaptığı araştırmada yüksek standartlar şema alanının algılanan gelir düzeyi yüksek bireylerde daha fazla olduğunu saptamıştır. Algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri düşük olan bireylerin, algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri orta olan bireylere göre daha fazla zedelenmiş otonomi şema alanına sahip olduğu saptanmıştır. Algılanan sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bireylerin, algılanan sosyo-ekonomik düzeyi orta olan bireylere göre daha fazla diğeri yönelimlilik şema alanına sahip olduğu görülmektedir.

5.1.3. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin sahip olduğu romantik ilişki varlığına yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Mevcut araştırmada kopukluk şemasının romantik ilişkiye sahip olma durumuyla ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Romantik ilişkiye sahip olmayan bireylerin romantik ilişkiye sahip olan bireylere oranla daha fazla kopukluk şema alanına sahip olduğu saptanmıştır. En az üç ay romantik ilişkiye sahip olmuş bireylerle yapılan bir çalışmada veya romantik ilişkiye sahip bireylerin şema alanlarından kopukluk şema alanının ilişki doyumunu negatif yordadığı saptanmıştır (Yiğit ve Çelik, 2016). Kopukluk şema alanı incelendiğinde bireylerin başka insanlarla ilişkilerinde temel olarak güvensizlik duyduğu, aldatılacağına yahut kandırılacağına ilişkin güçlü duygularıyla yakınlık kurmaktan kaçındığı bilinmektedir (Young ve ark., 2003). Bu durum bireylerin romantik ilişkiye girmekten kaçınması şeklinde yorumlanmaktadır.

Çalışmada yapılan analizlerde romantik ilişkisi olmayan bireylerin daha yüksek düzeyde zedelenmiş otonomi şemasına sahip olduğu saptanmıştır. Eşici ve Özbay (2020) yaptıkları çalışmada zedelenmiş otonomi şema alanının romantik ilişki kalitesini doğrudan ve negatif yönlü etkilediğini bulgulamışlardır. İki çalışmanın benzer yönleri göz önünde tutulduğunda zedelenmiş otonomi şemasına sahip bireylerin bir ilişkide olmaktan kaçındıkları ilişki içerisinde ise olumsuz şekilde etkilendiği yorumlanabilir. Zedelenmiş otonomi şemasına sahip bireyler, ebeveynleri tarafından gereğinden fazlaca korunmuş ve tüm ihtiyaçları gereğinden fazlaca giderilmiş bu sebeple özgüven problemleri yaşayabilen bireylerdir (Young, 2003). Ebeveynlerin bu tutumu bireylerin romantik ilişkiye sahip olma durumlarını ve romantik ilişki kalitesini etkilediği düşünülebilir.

5.1.4. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının annenin çalışma durumuna yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Çalışmada yapılan analizler sonucunda annesi çalışan bireyler daha fazla zedelenmiş otonomi, kopukluk ve zedelenmiş sınırlar şema alanına sahip olduğu saptanmıştır. Araştırmayla ilgili alan yazın incelendiğinde annelerin çalışma ve çalışmama olgusunun çocuk yetiştirme tarzlarını etkilediği görülmektedir (Şanlı ve Öztürk, 2012; Şentürk, 2007). Akçınar-Yayla ve Özbek (2022) yaptıkları çalışmada çalışan annelerin iş-aile çatışması yaşadıkları ve bu çatışmanın çocuklarının sosyal-davranışsal gelişimini olumsuz etkilediğini ve yine çalışan annelerin yaşadıkları iş-aile çatışmasından dolayı çalışmayan annelere göre daha depresif hissettiklerini bulgulamıştır. Dolayısıyla çocuğun erken dönem şemalarının büyük bölümünün oluştuğu dönemde annelerin çalışmasından kaynaklanan annenin kısmi yokluğu kopukluk şemasını, ve annelerin çalışmadığı vakitlerde fazlaca olan telafi çalışmaları da zedelenmiş otonomi ve zedelenmiş sınırlar şemalarının oluşumunu açıklayabilir.

Saygı (2011) yaptığı çalışmada çalışan annelerin ebeveyn-çocuk ilişkisinin daha olumlu olduğunu saptamıştır. Şentürk (2007) yaptığı çalışmada Saygı (2011) ile benzer sonuca ulaşmıştır. Şentürk (2007) çalışmasında aynı zamanda eğitim düzeyi yükseldikçe ebeveyn-çocuk ilişkisinin de olumlu yönde arttığını saptamıştır. Bu araştırma ve örnek araştırmaların sonuçları birbiri ile çelişmektedir. Çalışmalar arasındaki bu çelişki, veri setindeki bilgi şekli farklılığından olabilir. Bu çalışmada annenin eğitim düzeyi bilgisi alınmamış sadece çalışıp-çalışmadığı sorulmuştur.

5.1.5. Erken dönem uyumsuz şema alanlarının bireylerin anneye olan duygusal yakınlık ve babaya olan duygusal yakınlık düzeyine yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Yapılan analizler sonucunda zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik şema alanları anneye olan duygusal yakınlık düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı tespit edilmiştir. Dört şema alanında farklılığın kaynağı anneye duygusal yakınlığı orta düzey olan bireylerle, duygusal yakınlığı yüksek olanlar bireyler arasında

olduğu bulgulanmıştır. Anneye duygusal bağı orta düzey olan bireylerin şema alanlarındaki puanları daha yüksek çıkmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar yaşamın ilk dönemlerinde bakım veren ile kurduğu ilişki çerçevesinde oluşmaktadır (Young ve ark.,2021). Bakım veren ile kurulan bu ilişkinin niteliği arttıkça uyum bozucu şemaların azaldığı görülmektedir (Bulut ve Altun, 2022).

Zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanları babaya olan duygusal yakınlık düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Zedelenmiş otonomi şemasında farklılığın orta ve yüksek bağıllık düzeyidir. Babaya duygusal yakınlığı orta düzey olanların zedelenmiş otonomi şema alanlarının daha güçlü olduğu bulgulanmıştır. Çalışmada kopukluk şema alanında farklılığın, orta düzey ve yüksek düzey bağıllık duyan bireyler arasında olduğu saptanmıştır. Orta düzey duygusal yakınlık hisseden bireylerin kopuk şema alanı daha güçlüdür. Babaya olan duygusal bağ azaldıkça kopukluk şemasının arttığı bulgulanmıştır.

Babaya duygusal bağ/ duygusal yakınlık ile erken dönem uyumsuz şemaları inceleyen çalışmaları bulmakta güçlük çekilmektedir. Çocuğun bakımında katkı sağlayan babanın çocukla da bir bağ kuracağı ve ebeveynlik modelinin bu bağı etkileyeceği varsayılarak babanın çocuk yetiştirmede katkısı ve çocuk yetiştirmede benimsediği tarz ile ilgili yapılan araştırmalar incelenmiştir. Kömürcü ve Pekak (2017) yaptıkları araştırmada baba ile kurulan ilişki ve babanın ebeveynlik modelinin erken dönem uyumsuz şemaları etkilediğini ortaya koymuşlardır. Zeynel (2019) yaptığı çalışmasında babaların çocuk yetiştirmesinde sağladığı katkının çocuğun erken dönem uyumsuz şemalarına etkilediğini saptamıştır. Baba çocuğun büyümesinde etkin rol almadığı durumlarda çocuklarda daha fazla uyumsuz şema geliştiği ve ebeveynlerin sahip olduğu şemalarında çocuğa daha fazla aktarıldığını bulgulanmıştır.

5.1.6. Bağlanma stillerinin bireylerin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeye yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Bu araştırmada kaçınan bağlanma stiline algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Farklılığın kaynağı algılanan sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve orta olan gruplar oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olan bireylerin orta sosyo-ekonomik düzeye göre daha fazla kaçınan bağlanma stiline sahip oldukları saptanmıştır. Algılanan sosyo-ekonomik düzeyin bireylerin ve ailelerin yaşam kalitesini etkilediği (Deveci-Şirin, 2014), yaşam kalitesinin fiziksel özelliklerden

psikolojik özelliklere birçok alanı etkilediği bilinmektedir (Yan, 2007). Algılanan sosyo-ekonomik durumun düşük olmasıyla ailelerde yatırımların ilişkilerden çok fiziksel ihtiyaçlara yapıldığı, psikolojik ihtiyaçların ertelendiği, aile içerisinde de bu durumun kaçınan bağlanmaya sebep olabileceği düşünülmektedir. Erözkan (2010) yaptığı çalışmada bağlanma stillerinin sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı farklılık gösterdiğini saptamıştır. Ancak Erözkan'ın çalışmasında farklılığın yüksek gelir düzeyi ve diğer gruplar arasında olduğu görülmektedir. İki çalışma arasındaki farklılığın kaynağı örneklem ve kullanılan ölçek farklılığı olabilir. Erözkan çalışmasına lise düzeyinde 300 öğrenci ile çalışırken bu araştırmada 18 yaşından büyük genç yetişkinlerle çalışılmıştır. Aynı zamanda Erözkan çalışmasında bağlanma stillerini dört başlık halinde incelerken bu çalışmada üç ana başlık şeklinde gruplanan ölçek tercih edilmiştir.

5.1.7. Bağlanma stillerinin bireylerin sahip olduğu romantik ilişki varlığına yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Mevcut çalışmada kaygılı bağlanma stiline romantik ilişkiye sahip olma durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Romantik ilişkisi olmayan bireylerin, olan bireylere göre daha fazla kaygılı bağlanma stiline sahip olduğu görülmektedir. Hazan ve Shaver (1987) romantik ilişkinin bir bağlanma süreci olduğu ve romantik ilişki içerisinde gösterilen tutumların bebeklik döneminde şekillendiğini ifade ederler. Yaptıkları çalışmada ise güvenli bağlanan kişilerin romantik ilişki içerisinde de daha olumlu yaşantı ve inançlara sahip olduğunu bulgulamışlardır. Karahasanoğlu (2016) mevcut ilişki durumu ve bağlanma stilleri arasında yaptığı araştırmada romantik ilişkiye sahip olmayan bireylerinde olanlara oranla daha fazla kayıtsız bağlanma gerçekleştirdiğini saptamıştır. Karahasanoğlu araştırmasında veri setinden alınan puanları kaygılı ve kaçınan bağlanma stili olarak iki grup halinde kullanmış ve kaçınmadan kaygıya göre görece yüksek puan alan bireyleri kayıtsız olarak nitelemiştir (Sümer, 2006; akt. Karahasanoğlu, 2016). Bu çalışmada kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin kaygılı bağlanma stiline de sahip olduğu yorumlanabilir. Bu şekilde araştırma sonuçları bizim araştırmamızı destekler niteliktedir. Kaygılı bağlanan bireyler ilişki içerisinde sürekli terk edilme, aldatılma, yalnız kalma gibi yoğun korkulara sahiptirler. Bu sonuçlar ışığında kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki içerisinde yaşayacakları gerilimden dolayı romantik ilişki içerisinde olmayı tercih etmedikleri düşünülebilir. Bayar (2021) yaptığı

çalışmada romantik ilişkisi olan bireylerin, nişanlı ve evli bireylere göre daha fazla kaygılı bağlanma stiline sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma ile bizim çalışmamız sonuçları birbirini desteklememektedir. Romantik ilişki sahip olma, romantik ilişkinin türü ve ilgili değişkenler partnerin ya da geçmişteki partnerin bağlanma stiliyle de alakalıdır. Dolayısıyla daha kapsamlı sonuçlar elde edebilmek adına partnerlerin ikisinin de bağlanma stilleri incelenmesi daha verimli olacaktır.

5.1.8. Bağlanma stillerinin anne çalışma durumuna yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Annenin çalışması bir rutinde belirli sürelerde evde dolayısıyla çocuğun yanında olmayacağı anlamına gelmektedir. Anne ve çocuk arasında bu ayrı kalmanın bağlanma stillerini etkileyeceği düşünülmüştür. Bu sebeple yapılan analizlerde kaçınan bağlanma stiline annenin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre annesi çalışan bireyler, annesi çalışmayan bireylere göre daha fazla kaçınan bağlanma stiline sahip oldukları bulgulanmıştır. Teze ve Arslan (2016) yaptığı çalışmada annesi çalışan çocukların daha fazla negatif bağlanma gösterdiğini saptamıştır. Teze ve Arslan çalışmasında bağlanma stillerini güvenli, kaygılı ve negatif bağlanma olarak üç grupta incelemiştir. Başka bir açıdan çalışmada çocukların oyuncak bebeklerle hikâye tamamlama şekillerinde bağlanma stillerini dışa vuruş tarzlarına göre veri seti oluşturulmuştur. Görgü (2015) 5-6 yaş çocukların bağlanma stillerini öykü tamamlama testi kullanarak incelediği çalışmasında annenin çalışma durumunun çocukların bağlanma biçimini etkilemediğini saptamıştır. Bu çalışmada veri setini genç yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Araştırma verileri öz bildirime dayalı şekilde alınmıştır. Araştırmalar arasındaki farklılığın kaynağı bu olabilir.

5.1.9. Bağlanma stillerinin bireylerin anneye ve babaya olan duygusal yakınlık düzeyine yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Duygusal yakınlık; duygusal bağlılık, aidiyet ve güvende hissetmekle ille alakadır (Yuval-Davis,2006; akt; Mukba, Kızılok ve Yayla, 2023). Bağlanma yaşamın ilk yıllarında ilk

temaslarla oluşur. İlk temaslar çoğunlukla anne ve baba gibi bebeğin yakın çevresinde oluşur. Bu bağlanma deneyimlerinde bebek kendisi güvende ve iyi hissederse önce bakım verenle sonra dünya ile güvenli bir bağ oluşturur. Anne bebeğin yaşamında en önemli rollerden birisine sahiptir. Bebek ve anne arasındaki bağlanma bebek henüz annenin karnındayken oluşmaya başlar (Köse, Çınar ve Altınkaynak, 2013). Bağlanmanın birincil figürü çoğunlukla annedir. Ancak babayla olan bağında temel bağlanmaya etkisi oldukça fazladır (Sosyal, Bodur İşeri ve Şenol, 2005). Anne ve babayla olan ilişkinin düzeyi, bireyin ebeveynlerine karşı hissettiği yakınlık düzeyi, eve ve aileye ait olma hissinin onun bağlanma stiliyle ilişkili olabileceği düşünülmüş ve araştırılmıştır. Anneye veya babaya duygusal yakınlıkla ve bağlanma ilgili alanyazında bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak ebeveynlere duygusal yakınlık kavramına en yakın kavram olan aile aidiyeti ve bağlanma stilleri ilgili araştırmalar incelenmiştir.

Bu bilgiler ışığında anne ile kurulan bağın, hissedilen duygusal yakınlığın bağlanma stiline katkıda bulunacağı düşünülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre de bağlanma stilleri ve anneye olan duygusal yakınlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anlamlı farklılığın kaynağı ise yüksek düzey duygusal bağ ve düşük-orta düzey duygusal bağ hisseden bireylerden kaynaklanmaktadır. Bağlanma stilleri ve babaya olan duygusal bağ arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Analizlerde anlamlı farklılığın kaynağının yüksek düzey duygusal bağ olduğu saptanmıştır. Babaya olan duygusal bağı yüksek olan bireylerin düşük ve orta düzey duygusal bağ hisseden bireylere göre daha güvenli bağlanma gerçekleştirmektedirler. Başka bir deyişle anneye ve babaya olan duygusal bağın yüksek olması güvenli bağlanma stilini arttırmaktadır. Anne ve babaya olan duygusal yakınlık düzeyleri ile kaçınan ve kaygılı bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Güler (2022) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada aileye aidiyet ve güvenli bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Diğer bağlanma stilleri ile bir ilişki saptanmamıştır. Biter (2021) genç yetişkinlerle yaptığı çalışmada aile aidiyet düzeyi arttıkça güvenli bağlanmanın arttığını saptamıştır, ancak kaçınan ve kaygılı bağlanma stili ile bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu araştırmalar bizim araştırmamızı destekler niteliktedir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulara dayalı olarak öneriler sunulmuştur. Bu öneriler araştırma sonuçlarına ve gelecek araştırmalar için iki ayrı bölümde sunulmuştur.

5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

- 1) Bu araştırmada genç yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki farklı gruplarla (çocuk, ergen, yetişkin, aileler, daha küçük gruplar, daha büyük gruplar vb.) çalışması iki olgu arasındaki ilişkiyi açıklamaya katkı sağlayabilir.
- 2) Erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri çeşitli etnik gruplarla ve/veya karşılaştırılmalı olarak çalışmalar yapılabilir.
- 3) Babaya olan duygusal yakınlık güvenli bağlanmayı ve uyumsuz şemaları etkilemektedir. Aile içinde babalara daha fazla alan açılmalı ve babaların daha fazla sorumluluk almasına olanak tanınmalıdır. Baba eğitimleriyle babalara çocuklarıyla bağlarını arttıracakları fırsatlar gösterilebilir.

5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler

- 1) Genç yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelendiğinde güvenli bağlanmanın olduğu bireylerde uyumsuz şema yapılanmasının daha az olduğu, kaçınan veya kaygılı bağlanma türlerinin olduğu bireylerde uyumsuz şema yapılanmasının daha fazla olduğunu görmekteyiz. Buna göre;
 - Bağlanma problemi yaşayan bireylerde şema terapi ile çalışarak uyumsuz şemaların etkisi azaltılmaya çalışılabilir.
 - Bu araştırma ilişkisel bir araştırmadır. Deneysel, boylamsal gibi farklı araştırma türleri kullanılarak bu araştırmalar daha detaylı ve farklı yönleriyle araştırabilir.
- 2) Algılanan sosyo-ekonomik düzey ile zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik şema alanları ile kaygılı bağlanma arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre;

- Sosyo-ekonomik düzeyin bireye etkisi ile ilgili daha farklı tekniklerle araştırmalar yapılabilir. Bu araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler sosyo-ekonomik eşitsizliği engellemeye yönelik programlar, projeler oluşturmak için kullanılabilir.
- 3) Romantik ilişkiye sahip olma durumuyla kopukluk şema alanı ve kaygılı bağlanma arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna göre
- Romantik ilişkiye sahip bireylere kopukluk şema alanı ve bağlanma stili ile çalışmalar yaparak hayatlarındaki etkisinin azaltılması konusunda bibliyografi, psikoterapi gibi destekler sağlanabilir. Deneysel çalışmalarla etkili terapi yöntem ve teknikleri saptanabilir.
 - Romantik ilişki konusu daha farklı tekniklerle ve daha kapsamlı şekilde araştırabilir. Araştırma konusu romantik ilişki bağlamında romantik ilişkiye ek olarak, ilişki çeşidi, ilişki süresi ve ilişki doyumu gibi daha fazla değişken eklenebilir.
- 4) Annenin çalışma durumuna göre zedelenmiş sınırlar, kopukluk ve zedelenmiş otonomi şema alanları ve kaçınan bağlanma stili ile anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre;
- Çalışan annelere sağlıklı bağlanma ve sağlıklı sınırlar ilgili bilgilendirme yapılabilir.
 - Annesi çalışan ve uyumsuz şemalar ve güvenli olmayan bağlanma gerçekleştiren bireylere aile terapileri ile bilgilendirme, bibliyoterapi ve psikoterapi desteği sağlanabilir.
 - Anne çalışma durumunun bağlanma ve uyumsuz şemalara etkisi farklı araştırma teknikleriyle tekrar çalışılabilir.
 - Annenin çalışması değişkeni daha fazla değişkenle (çalışma süresi, çalışma zamanında bebeğe kimin baktığı, babanın çalışma durumu, baba-bebek ilişkisi, annenin eğitim durumu vb.) birlikte incelenmesi daha etkili sonuçlar ortaya koyabilir.
- 5) Anneye duyulan yakınlık düzeyi ile zedelenmiş otonomi, kopukluk, zedelenmiş sınırlar şema alanı ve güvenli bağlanma arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Babaya olan duygusal bağ ile zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanı ile güvenli bağlanma stili arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna göre:
- Anne-baba eğitimleri sıklaştırabilir. Ailelere bebeklerde ve çocuklarda sağlıklı bağ kurma ile ilgili eğitimler verilebilir.
 - Deneysel çalışmalarla sağlıklı bağlanma sağlanması ile ilgili etkili çalışmalara yapılabilir.

- Babaların aile düzenin daha fazla etkin rol alması, çocuklarla daha fazla etkin zaman geçirmesi konusunda bilgilendirmeler ve çalışmalar yapılabilir.
 - Alanyazın incelendiğinde erken dönem uyumsuz şemalar ve bağlanma stillerinin baba ile ilişkiye yönelik diğer değişkenlere göre daha az çalışma olduğu görülmektedir. Bağlanmada ve erken dönem uyumsuz şemalarda babanın rolünün daha fazla araştırılması bu iki kavram için önemli olacağı düşünülmektedir.
- 6) Araştırmada ölçek maddelerinin çok fazla olması, gönüllülüğe dayalı olmasına rağmen bile, katılımcılarda isteksizlik ve bıkkınlık oluşturmuştur. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda ölçek kullanımında toplam soru sayısına dikkat edilmesi tavsiye edilmektedir.
- 7) Araştırma 18 yaşından büyük 400 bireyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılanların 313 kadın 87'si erkektir. Bu araştırmada cinsiyet faktörü incelenmemiştir yine de gelecekteki araştırmalarda daha fazla kişiyle ve birbirine daha yakın cinsiyet sayılarıyla veri seti oluşturulmasının araştırma için daha belirleyici olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ainsworth, M .D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. New york: Roudledge.
- Ainsworth, M. D. S. (1985). Patterns of infant-mother attachments: antecedents and effects on development. *Bulletin Of The New York Academy of Medicine*, 61(9), 771-791. Erişim adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1911899/>
- Akçınar Yayla, B. ve zbek, E. (2022). İş-aile çatışmasının depresyon, ebeveynlik davranışları ve çocukların sosyal-davranışsal gelişimi ile ilişkisi. *Nesne Dergisi*, 9(22), 838-862. doi:10.7816/nesne-09-22-06.
- Aktu, Y. (2016). Levinson'un kuramında ilk yetişkinlik döneminin yaşam yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 162-177. doi: 10.18863/pgy.12690
- Akyol, E. Y. ve Işık, ř. (2016). Romantik ilişkilerde umut: bağlanma stilleri ve olumlu-olumsuz duygu. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 139-156. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/41575/345148#article_cite
- Allen J. P. ve Lord, D. (1999). *Attachment in Adolescence*. Cassidy J, Shaver PR, editors. *Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications*. New York: Guilford Press, 319-55.
- Altunçanak, S. (2020). *Okul öncesindeki öğrencilerin sosyal beceri ve davranış sorunlarının yordayıcısı olarak annelerin erken dönem uyumsuz şemalarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 624215).
- Arı, A. F., (2015) *Evliliğinde sorun yaşayan bireylerin bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemalarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 455125).
- Arntz, A. ve Jacob, G. (2017). *Schematherapy in practice: An introductory guide to the schema mode approach*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Arslan, R. (2016). Çocukluk dönemi duygusal istismarı ile depresyon arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolüne ilişkin bir gözden geçirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19, 202-210. Erişim adresi: https://jag.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_19_4_202_210.pdf

- Aslan-Cevheroğlu B. ve Say G. (2021). Yalnızlıkla ilişkili değişkenler: şema alanları, bağlanma ve aşka ilişkin tutumlar. *Nesne Dergisi*, 9(19), 83 - 98. doi:10.7816/nesne-09-19-07
- Aydın, A. B. (2020). *Yetişkin bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar ve bağlanma stilleri ile ayrılık kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 642923).
- Bakır-Aygar, B. (2023). *Ortaokul öğrencilerinin erken dönem uyumsuz şemaları ve yaşam doyumları ile ebeveynlerinin erken dönem uyumsuz şemaları, ebeveynlik stilleri, evlilik uyumu ilişkisi üzerine bir yapısal eşitlik modellemesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:823703).
- Bayar, B. (2021). *Yetişkin bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar, romantik ilişkilerindeki bağlanma stilleri, ilişki doyumları ve başa çıkma biçimleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:663151).
- Barthomelow, K. (1990). Avoidance of intimacy: an attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178. doi: <http://dx.doi.org/10.1177/0265407590072001>
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-44. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Beck, J. S. (2014). *Bilişsel davranışçı terapi: Temelleri ve ötesi* (Çev. M. Şahin) Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.
- Beck, A. T., Davis ve D. D. Freeman, A. (Eds.) (2015). *Cognitive therapy of personality disorders*. New York: Guilford Publications.
- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F. ve Emery, G (1979). *Cognitive therapy of depression*. New York: Guilford Press.
- Berkowitz, L. ve Rawlings, E (1963). Effects of film violence on inhibitions against subsequent aggression. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66(5), 405–412. doi: <https://doi.org/10.1037/h0046639>
- Berkowitz, L. (1973). Words and symbols as stimuli to aggressive responses. J. F. Knutson (Ed.), *Control of aggression: Implications from basic research içinde* (s. 113-143). Chicago: Aldine-Atherton.

- Berkowitz, L. ve Powers, P.C. (1979). Effects of timing and justification of witnessed aggression on the observers' punitiveness. *Journal of Research in Personality*, 13(1), 71–80. doi: [https://doi.org/10.1016/0092-6566\(79\)90042-4](https://doi.org/10.1016/0092-6566(79)90042-4)
- Berkowitz, L. (1988). Frustrations, appraisals, and aversively stimulated aggression. *Aggressive Behavior*, 14, 3-11. Doi: [https://doi.org/10.1002/1098-2337\(1988\)14:1<3::AID-AB2480140103>3.0.CO;2-F](https://doi.org/10.1002/1098-2337(1988)14:1<3::AID-AB2480140103>3.0.CO;2-F)
- Bintaş-Zörer, P. (2015) *Bağlanma kuramı perspektifinden sosyal kaygı: erken dönem uyumsuz şemalar ve reddedilme duyarlılığının rolü* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 427332).
- Biter, E. (2021). *Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aile aidiyet düzeyinin bağlanma stilleri ve benlik saygısı bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 676874).
- Blake, J. ve Norton, C. L (2014). Examining the relationship between hope and attachment: A metaanalysis. *Psychology*, 5(6), 556-565. doi: [10.4236/psych.2014.56065](https://doi.org/10.4236/psych.2014.56065)
- Bowlby J. (1969). *Attachment and Loss*, 1st Ed. London: Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York, NY: Basic Books.
- Bowlby J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock Publications.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Sadness and depression*. New York, NY: Basic Books: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759–775. doi:10.1037/0012-1649.28.5.759
- Bosmans, G., Braet, C. ve Van Vlierberghe, L. (2010). Attachment and symptoms of psychopathology: Early maladaptive schemas as a cognitive link, *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 17(5), 374-385. doi: [10.1002/cpp.667](https://doi.org/10.1002/cpp.667)

- Boylu, A. A. ve Paçacıoğlu, B. (2016). Yaşam kalitesi ve göstergeleri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 8(15), 137-150. doi: <https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.266011>
- Bulut, V. E. ve Altun, N. (2022). Beliren yetişkinlik dönemindeki kadınlarda toplumsal cinsiyet rolleri ve anne baba tutumlarının erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkisinin incelenmesi. *Sosyal, Beşeri Ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(6), 708–720. doi: <https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.987>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (30. baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Crockenberg, S., Lyons-Ruth, K. ve Dickstein, S (1993). The family context of infant mental health: II. infant development in multiple family relationships. In CH Zeanah (Ed) *Handbook of infant mental health* (pp. 38-55). New York: Guilford Press.
- Çakır, O. (2014) *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model: uyumsuz şemalar, bağlanma stilleri ve duygusal düzenleme* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 429516).
- Çeri, Ö. (2009). *Vajinismus tanısı alan kadınlar ve eşlerinde temel bilişsel şemalar ile bağlanma stillerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 250229).
- Demirtürk, E. (2023) *Ebeveyn erken dönem uyumsuz şemalarının çocuğun problem davranışları ile ilişkisinde ebeveyn bağlanma stiline aracı etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 775945).
- Ekşim, S. (2016). *Bağlanma stilleri ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 441305).
- Ermış, B. S. (2019). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri, aile yaşam doyumları ve duygusal özerlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 586511).
- Erzen, E. (2016). Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1-21. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuefd/issue/27125/285352>
- Erözkan, A. (2010). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,

- Eşici, H. ve Özbay, Y. (2020). Beliren yetişkinlikte romantik ilişki kalitesi ile bağlanma ilişkisinde psikolojik ihtiyaçlar ve zedelenmiş otonominin aracı etkisi. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(26), 267-288. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/60280/873895>
- Gör, N., Yiğit, İ., Kömürcü, B. ve Ertürk, İ. Ş. (2017). Geçmişin mirası ve geleceğin haritası: Erken dönem uyumsuz şemalar. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(10), 197-218. doi::10.7816/nesne-05-10-01
- Görgü, E. (2015). *Okula devam eden 5-6 yaş grubu çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 381742).
- Görünmez, M. (2006). *Bağlanma stilleri ve duygusal zeka yetenekleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 204769).
- Gök, A. C. (2012) *Psikolojik sağlık ile ilişkili faktörler: Erken dönem uyumsuz şemalar, şema baş etme biçimleri ve ebeveynlik biçimleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:481500).
- Gözde, N. ve Canel Çınarbaş, D. (2018). Doğum sırası, algılanan ebeveynlik biçimleri ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki. *Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 125–139. Erişim adresi: http://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_27687/cogepderg-25-125.pdf
- Güler, Y. (2022). *Üniversite öğrencilerinin aile aidiyetlerinin bağlanma stillerine etkisi: İstanbul örneği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 724659).
- Güldür, M. (2020) *Romantik kıskançlık ve bağlanma stillerinin romantik ilişkilerle ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 625126).
- Gümüş, C. (2023) *Ebeveynleri boşanmış 21 yaş ve üzeri yetişkin bireylerin kişilerarası ilişkilerindeki bağlanma modelleri ve ayrılma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 460427).

- Gündoğmuş A. G., Doğan-Bulut, S., Koçyiğit, Y., Şafak, Y. ve Welkin-Haksar, L. (2023). The relationships between intimate partner violence and attachment, personality features, and early maladaptive schemas. *Journey of Clinical Psychiatry*. 26(2): 91-103. doi: [10.5505/kpd.2023.93708](https://doi.org/10.5505/kpd.2023.93708)
- Henschel, S., Nandrino, J. L., ve Doba, K. (2020). Emotion regulation and empathic abilities in young adults: The role of attachment styles. *Personality and Individual Differences*, 156, 109763. Erişim adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0191886919307020>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E (2014). *Multivariate data analysis (7th Ed.)*. Essex: Pearson Education Limited.
- Haspolat, A. ve Anafarta-Sendag, M. (2018). Öfkeyi yordamak: bağlanma ve öfke boyutları arasında erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 33(82), 34-48. [https://doi.org/1300-4433](https://doi.org/10.1002/1300-4433)
- Hazan, C. ve Shaver, P. R (1994). Bağlanma (Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve). *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-2. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aeubfd/issue/39590/468656>
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511-524. doi: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(2), 270–280. doi: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.2.270>
- James I. A, Southam L. ve Blackburn, I.M. (2004). Schemas revisited. *Clin Psychol Psychother*, 11, 369–377. doi:[10.1002/cpp.423](https://doi.org/10.1002/cpp.423)
- Karahasanoğlu, G. (2016). *Üniversite öğrencilerinde aşka ilişkin tutumlar, kişilik özellikleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin cinsiyet ve mevcut ilişki durumu bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 460088).
- Karakuloğlu, M. (2022). *Genç yetişkinlerin duygu düzenleme güçlüklerini yordayan şema alanlarının belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 763743).

- Karasar, N., (2014), *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Nobel.
- Karpuz-İlericiler, N. (2015). *Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 399747).
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö. ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pgy/issue/11158/133413>
- Keskin, G. ve Çam, O. (2009). Ergenlik ve bağlanma süreci: Ruh sağlığı açısından literatürün gözden geçirilmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 47(2), 145-158. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eghehemsire/issue/49599/635613>
- Kömürcü, B. ve Pekak, G. S. (2017). Erken dönem uyumsuz şemalar, ebeveynlik biçimleri ve psikolojik belirtiler ile psikolojik dışlanmanın tehdit ettiği ihtiyaçlar arasındaki ilişkiler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(1),6-18. doi: [10.5505/kpd.2017.29292](https://doi.org/10.5505/kpd.2017.29292)
- Köse, E. (2017). *Sosyal kaygı bozukluğunun erken dönem uyum bozucu şemalar ve ebeveynlik stilleri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 460089).
- Köse, D., Çınar, N. ve Altınkaynak, S. (2013). Yenidoğanın anne ve baba ile bağlanma süreci. *Merhaba*, 22(6), 239-245. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/160515/>
- Levine, A. ve Heller, R. (2020). *Bağlanma: aşkı bulmanın ve korumanın bilimsel yolları*.(Çev.Güldemler,E.). İstanbul: Aganta.
- Main, M. ve Solomon, J (1986). Discovery of a new, insecure disorganized/disoriented attachment pattern. In M. Yogman ve T. B. Brazelton(Eds.), *Affective Development in Infancy* (s.95–124). Norwood, NJ:Ablex. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/1986-97821-005>
- Main, M. ve Cassidy, J. (1988). Categories of response to reunion with the parent at age 6: Predictable from infant attachment classifications and stable over a 1-month period. *Developmental Psychology*, 24(3), 415. doi: <https://doi.org/10.1037/0012-1649.24.3.415>

- Majidova, F. ve İpek, M. (2020). Bağlanma Stili ile Evliliğe Yönelik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi*, 6(1), 57-78. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/asder/issue/52100/680521>
- Mason, O., Platts, H. Ve Tyson, M. (2005). Early maladaptive schemas and adult attachment in a UK clinical population. *Psychology and psychotherapy: Theory, research and practice*, 78(4), 549-564. doi: 10.1348/147608305X41371
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2001). Attachment theory and intergroup bias: Evidence that priming the secure base schema attenuates negative reactions to out-groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(1). 97-11. Erişim adresi: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11474729/>
- Mikulincer, M., Gillath, O. ve Shaver, P. (2002). Activation of the attachment system in adulthood: Threat-related primes increase the accessibility of mental representations of attachment figures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(4), 881-895. Erişim adresi: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12374442/>
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R (2007a). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York, NY: The Guilford Press.
- Mukba, G., Kızılok, G. E. ve Yayla, A. (2023). Aile aidiyetine çok yönlü bakış. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 60, 29-43. Erişim adresi: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3060241
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Öztürk, B. (2019). *Perma Modeline Göre İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Erken Dönem Uyumsuz Şemalar* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 599627).
- Özyazıcıoğlu, N., Kılıç, M., Erdem, N., Yavuz, C. ve Afacan, S. (2011). Hemşirelik öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 277-332. doi: <https://doi.org/10.33631/duzcesbed.481144>

- Paterson, R. J. ve Moran, G. (1988). Attachment theory, personality, development, and psychotherapy, *Clinical Psychology Review*, 8, 611-636.
[https://doi.org/10.1016/0272-7358\(88\)90084-0](https://doi.org/10.1016/0272-7358(88)90084-0)
- Peker, A. ve Çelik, E. (2020). *Şema terapi*. Çolak, T., Koç, M. (Ed.) *Psikolojik danışmada kuramsal anlayış: bilgi, tutum ve davranışsal beceri*. (s.109-143). Ankara: Pegem Akademi.
- Rafaeli, E., Bernstein, D.P. ve Young, J.E. (2012). *Şema terapi ayırıcı özellikler*. (M. Şaşıoğlu, Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Roelofs, J., Meesters, C., Huurne, M., Bamelis, L. ve Muris, P (2006). On the links between attachment style, parental rearing behaviors, and internalizing and externalizing problems in non-clinical children. *Journal of Child and Family Studies*, 15(2), 331–344. Erişim adresi: <https://eric.ed.gov/?id=EJ924587>
- Saniye, T. ve Arslan, E. (2019). Annesi çalışan 6 yaş çocukların ayrılık kaygısının bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 11(52), 417-435. doi: [10.9761/JASSS3483](https://doi.org/10.9761/JASSS3483)
- Sarıtaş, D. (2007). *Anne kabul-red algısının ergenlerin psikolojik sıkıntılarına etkisi: Erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 218017).
- Saygı, D. (2011). *Ebeveyn – Çocuk İlişkisi Ölçeği'nin Türkçe 'ye uyarlanması ve anne – çocuk ilişkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (İstanbul Örneklemi)*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 298627).
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971–980.
doi: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.5.971>
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22. Erişim adresi: <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0003719&lng=0>
- Shaver, P. R. ve Brennan, K.A. (1992). Attachment styles and the “big five” personality traits: their connections with each other and with romantic relationships outcomes, *Personality And Social Psychology Bulletin*, 18, 536-545.
<https://doi.org/10.1177/0146167292185003>

- Shaver, P. R. ve Miculincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment & Human Development*, 4 (2), 133-161.
- Subaşı, N. G. ve Kazan, H. (2020). Çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkin iletişimindeki etkisi. *Turkish online journal of design art and communication*, 10(2), 147-162. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/tojdac/issue/53514/712536?publisher=deniz-yengin;>
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57), 1-22.
- Sümer, S. (2017). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, romantik kıskançlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 486229).
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84. Erişim adresi: <https://app.trdizin.gov.tr/>
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., ve Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99. Erişim adresi: http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TTIP&ano=63750_0fa0830962be45fb86130336bbec684c
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25119/265238>
- Şentürk, S. (2007). 5-6 yaş çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile bu çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 221522).
- Deveci-Şirin, H. (2014). Ailelerde sosyo-demografik-ekonomik değişkenlerin aile yaşam kalitesine etkileri. *Anadolu Eğitim Liderliği Ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 31-46. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ajeli/issue/1522/18709>
- Tanış, Z.İ. (2014). *Yetişkinlerde bağlanma stilleri ve öfke tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 363258).

- Tuncer, E. (2019). *Ergenlerin erken dönem uyumsuz şemaları ile iyi oluşlarının ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:567194).
- Tümkaya, S., Çelik, M., ve Aybek, B. (2011). Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışlar, otomatik düşünceler, umutsuzluk ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 77-93. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4387/60278>
- Tüylüoğlu, Ş., ve Tekin, M. (2009). Gelir düzeyi ve sağlık harcamalarının beklenen yaşam süresi ve bebek ölüm oranı üzerindeki etkileri. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1-31. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuiibfd/issue/4151/54474>
- Yan, Y. (2007). *10-13 yaş çocuklarda, sosyo-ekonomik yapının fiziksel aktivite ve fiziksel uygunluk düzeyine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:196047).
- Yiğit, İ. ve Çelik, C. (2016). İlişki doyumunun erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı açısından değerlendirilmesi. *Türk psikoloji yazıları*, 19(38), 77-87. Erişim adresi: <https://www.tpd.com.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpy1301996120160000m000039.pdf>
- Young, J.(1990). *Cognitive therapy for personality disorders: a schema –focused approach*, FLorida: Professional Resource Pres.
- Young, J. E. ve Behary, W. T. (1999). *Schema-focused therapy for personality disorders. In n. Tarrier, a. Wells, g. Haddock(eds.), treating complexcases: the cognitive behavioral therapy approach.* (s.340–376). New York, NY: John Wiley ve Sons.
- Young, J. E. ve Klosko, J. S. (2017). *Hayatı yeniden keşfedin* (S. Kohen ve D. Güler, Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Young, J. E. Klosko, J. ve Weishaar, M., E. (2021). *Şema terapi: terapistin rehberi* (T. V. Soylu, Çev.).İstanbul: Litera Yayıncılık.

- Young, J. E. ve Lindeman, M. D. (1992). An integrative schema- focused model for personality disorders. *Journal Of Cognitive Psychotherapy: An International Quaterly*, 6 (1),11-23.
- Yurtsever, S. S. ve Sütçü, S. T. (2017). Algılanan ebeveynlik biçimleri ile bozulmuş yeme tutumu arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(80), 20-43. Erişim adresi: <https://psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320170000m000008.pdf>
- Zeynel, Z. (2019). *Erken dönem şemaların aktarımında erken dönem olumsuz yaşantıların ve baba katılımının rolünün incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 584372).
- Zimmerman, B. J (1995). Self-efficacy and educational development. *Self-efficacy in Changing Societies*, 1(1), 202-231. doi:<https://doi.org/10.1017/CBO9780511527692.009>
- Weiss, R. S. (1994). Is the attachment system of adults a development of bowlby's attachment system of childhood. *Psychological Inquiry*, 5, 65-67. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0501_14

EKLER

Ek-1. Etik Kurul Onayı

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-238154
Konu : 18/32 Hilal ÖZBEY

13.04.2023

Sayın Hilal ÖZBEY

İlgi : 06.04.2023 tarihli ve E--000-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu'nun 12.04.2023 tarihli ve 18 sayılı toplantısında alınan "32" nolu karar ile Hilal ÖZBEY'in başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Canan LAÇİN ŞİMŞEK
Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik
Kurulu Başkanı V.

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSPK0N9NHE Pin Kodu :54472

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5783&eD=BSPK0N9NHE&eS=238154>

Adres:Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr
Telefon No:0264 295 50 00 Faks No:0264 295 50 31
e-Posta:ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ:www.sakarya.edu.tr

Bilgi için: Hanife Babacan
Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

